

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1974 | ΑΡΙΘ. 19

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΕΚΔΟΣΙΣ

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΔΙΑ ΤΟ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ»

«Κέκηκα, τὴν ἐπιείκειαν ἐγκαλούμενος. Κέκηκα, καὶ λόγῳ καὶ φθόνῳ μαχόμενος, καὶ πολεμίοις καὶ ἡμετέροις» (Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, MIGNE 36, 481C).

Μὲ ὀδύνην ψυχῆς ἀτειζόμεν τὸ κλίμα, ὅπερ ἀνάξιοι τινες δημαγωγοὶ δημιουργοῦν ἀπὸ τινος ἐν τῷ χώρῳ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὸν ψυχικὸν ταραχὸν, τὸν ὁποῖον πάντῳ ἀναιτίως προκαλοῦν εἰς τὸ χροστεπώνυμον πλήρωμα. Ἐπαπειλημένως ἐδέχθημεν προκλήσεις. Προεκρίνομεν ὁμῶς τὴν σιωπὴν, ἵνα μὴ συνεργήσωμεν, ἔστω καὶ ἀκουσίως, εἰς τὴν προκληθεῖσαν ταραχὴν τῶν καρδιῶν. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Κέκηκα, τὴν ἐπιείκειαν ἐγκαλούμενος».

Ἡ σιωπὴ εἰς παρομοίας στιγμὰς εἶναι δεῖγμα μεγάλης δυνάμεως καὶ πολλῆς αὐτοσυγκρατήσεως. Ἄλλ' οἱ («κεκράκται») τῆς Ἐκκλησίας ἀτυχῶς δὲν ἠγνόησαν τὴν ἀπλήν ταύτην ἀλήθειαν. Δὲν ἐξετίμησαν τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον, ὅπερ ὑπὸ τὴν σιγὴν κρύπτεται ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν. Ἐξέλαβον τὴν σιωπὴν ἡμῶν ὡς ἀποτέλεσμα ἀδυναμίας. Καί, ἐν τῇ μέθῃ τῆς παραζάλης τῶν, ἀπεθρασύνθησαν. Ὑπερέβησαν πᾶν ὄριον ἀνοχῆς. «Ἡ Σεραφειμικὴ ὁμάς, εἶπον, δὲν ἔχει κάλαμον ἔχει ξίφος».

Ὄτῳ τιθεμένου τοῦ προβλήματος, λόμεν πλέον τὴν σιωπὴν. Ἀποφασίζομεν νὰ ὀμιλήσωμεν, προκειμένου νὰ ἐνημερώσωμεν τὸ προσφιλὲς ἡμῶν πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ δημιουργηθέντος ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἐναντι τῆς Ἱστορίας εὐθύνη, ἣν ἀνεδέχθημεν ἀναλαβόντες τοὺς οἴκους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁλκάδος, κινῶν ἤδη τὸν κάλαμον ἡμῶν. Ἄλλ' ἐὰν ὁ ἡμέτερος κάλαμος ἐνεργήσῃ ὡς ξίφος, ἡμεῖς δὲν πταίομεν. Εἰς ἄλλους θὰ καταλογισθῇ ἡ εὐθύνη.

Θὰ λαλήσωμεν τὴν γλῶσσαν τῆς ἀληθείας. Ἡ γλῶσσα τῆς ἀληθείας εἶναι ἐνίοτε σκληρά. Οἱ δημαγωγοὶ καὶ οἱ κεκράκται συνήθως δὲν ἔχουν τὸν καιρὸν ἢ τὴν διάθεσιν νὰ ἀκούσων. Ζοῦν μόνον διὰ νὰ φωνασκοῦν. Ὁ θόρυβος καὶ ἡ ταραχὴ εἶναι τὸ κλίμα, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου τέρπονται καὶ εὐχαριστοῦνται. Ἄλλ' ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Κυρίου, ὅστις ταυτίζεται μὲ τὸ σύνολον τοῦ εὐσεβοῦς ἐλληνικοῦ λαοῦ, καὶ οὐχὶ οἱ περὶ τοὺς ἐκ συστήματος δημαγωγοὺς συσπειρωμένους ὀλίγοι ταραξίαι, θὰ πληροφορηθῇ ἐπὶ τέλους ὑπευθύνως πᾶν ὅ,τι ἔχει σχέσιν μὲ τὴν σύγχρονον ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν καὶ θὰ συναγάγῃ τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἐν ἔτει 1967 ἐπισυμβᾶσα στρατιωτικὴ ἐπανάστασις, ἀνέτρεψε τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς οὐχὶ μόνον ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ δημοσίᾳ ζωῇ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ χώρῳ τῆς Ἐκκλησίας. Δι' ἐνός αὐτόχρημα ἀντιδημοκρατικοῦ θεσπίσματος, ἦτοι τοῦ Α.Ν. 3/1967, ὁ τῶν ἐγκοσμίων Καῖσαρ παρεμέρισε τὴν Κανονικὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας καὶ καταπατήσας τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑφιστάμενον ἀπὸ τῆς συστάσεώς της Δημοκρατικὸν Πολίτευμα, συνεχρότησε Σύνοδον ἐξ ὀκτώ μόνις Ἀρχιερέων, Ἀριστίδην ἐξονομασθεῖσαν, περιθαλὼν δ' ἅμα αὐτὴν δι' αὐτόχρημα ἀπεριορίστων ἐξουσιῶν, ἐπὶ καταφρονήσει τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάξεως. Ἡ ὀλίγιστα μέλη ἀριθμοῦσα Σύνοδος αὕτη, ἀγνοήσασα παντελῶς τὴν Ἱεραρχίαν, προέβη εἰς ἐκλογὴν Ἀρχι-

επισκόπου, τοῦ ἀπὸ Ἀρχιμανδριτῶν Πανοσιολογιωτάτου κ. Ἱερωνύμου Κοτσῶνη, ἀντικανονικῶς καταλαβόντος τὸν θρόνον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Χρυσοστόμου τοῦ Β', ἐν γῆρει πίοι καὶ ἀσθενεῖα κατακειμένου κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, ἀντικανονικῶς τούτου ἐξωσθέντος.

Ἀκολουθῶς ἡ ὑπὸ τὸν νέον Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἱερωνύμον Ἀριστίδην Σύνοδος προέβη εἰς ἐκπτώσεις καὶ ἀπομακρύνσεις Ἀρχιερέων, ἐπὶ τῇ βάσει ἀντικανονικῶν καὶ ἀντισυνταγματικῶν νόμων καὶ πολιτειακῶν διαταγμάτων, Συντακτικῶν Πράξεων κ.λπ. καὶ εἰς ἐκλογὰς 29 Μητροπολιτῶν καὶ 5 βοηθῶν Ἐπισκόπων, ἐκ τῶν μελῶν ὀρισμένης ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως, σκοποῦσα σαφῶς εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς συνθέσεως τῆς Ἱεραρχίας. Δυσεξαρίθμητα εἶναι τὰ κανονικὰ ἐγκλήματα, τὰ ἐπιτελεσθέντα κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἀρχιεπισκοπείας τοῦ κ. Ἱερωνύμου. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ τέως Ἀρχιεπισκόπου πλείστοι ὅσοι εἶδον ὅτι εἰς νέος

Καίσαρ, ὁ Καίσαρ τῆς Ἐκκλησίας, εἶχε ἀναστηθῆ. Τὸ κύμα τῆς διαμαρτυρίας κατὰ τῶν κανονικῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα ἐπετέλει οὗτος, καθημερινῶς διωγοῦτο. Ὁ πάνσεπτος θρόνος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰ Ἀνώτατα Πνευματικὰ Ἰδρύματα τῆς χώρας, Ἀρχιερεῖς, μεταξύ τῶν ὁποίων πρῶτοι οἱ Σεβασμιώτατοι Φλωρίνης καὶ Ἐλευθερουπόλεως, Καθηγηταὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, ἐν οἷς ὁ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου κ. Μουρατίδης, ἅπας σχεδὸν ὁ ἡμερήσιος Τύπος, ἔτι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἔλαβον θέσιν ἢ ἀποφάσεις κατὰ τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου. Οὗτος δέ, ἔπειτα ἀπὸ ἀλλεπαλλήλους παραιτήσεις, μετ' οὐ πολὺ ἀνακαλουμένας, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς γενικῆς κατακραυγῆς παρηλείτο ὀριστικῶς τοῦ θρόνου τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1973.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἢ ἐπανάστασις τοῦ Νοεμβρίου εἶχε ἀνατρέφει τὸν συγγόν δικτάτορα τῆς πολιτείας, τὸν καὶ πανίσχυρον προστάτην τοῦ κ. Ἰερωνύμου. Ἡ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον Κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα κατὰ χρέος τὸ χάος, ὅπερ εἶχε δημιουργηθῆ ὑπὸ τοῦ παραιτηθέντος Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰερωνύμου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς πανηγυρικῆς καταπατήσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων, προέκρινεν ἐπιβεβλημένην τὴν ἐπάνοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ὁλκάδος εἰς τὴν κανονικὴν Τάξιν. Ὅθεν καὶ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/1974 Σ. Πράξεως συνέκαλεσε τὴν πρὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ὑφισταμένην κανονικὴν Ἱεραρχίαν καὶ ἀνέθηκε εἰς αὐτὴν τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κανονικότητος. Ἡ Σύνοδος αὕτη, ἐξαντλήσασα ἀρχικῶς τὰ ὄρια ἀνοχῆς καὶ μὴ τελεσφορήσασα ἐπιεικῆ χρωμένη, ἄτε τῶν Ἱερωνυμικῶν μὴ στεργόντων εἰς συνεργασίαν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, προήλθεν ἀκολούθως εἰς τὴν λήψιν δραστηκῶν, πλὴν ἀναγκαίων, μέτρων, ὑποβοηθηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐν τῷ μεταξύ ἐκδοθείσης ὑπ' ἀριθ. 7/1974 Συντακτικῆς Πράξεως. Ἡ στάσις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας εὗρσκει πλήρη θεμελίωσιν εἰς τὴν πατερικὴν παράδοσιν. «Ἀλλὰ τὸ περὶ Χριστοῦ πολεμῆν δαίκνυμεν, ἐν τῷ μάχεσθαι κατὰ Χριστόν, τὸν εἰρηνικόν τε καὶ πρῶον, καὶ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν βαστάζοντα. Οὐτε εἰρηνεύομεν κατὰ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, ὑφιέντες τι διὰ δόξαν ἐπιεικείας· οὐ γὰρ κακῶς τὸ καλὸν θηρεύομεν· καὶ εἰρηνεύομεν ἐννόμως μαχόμενοι, καὶ εἴσω τῶν ἡμετέρων ὄρων, καὶ κανόνων τοῦ Πνεύματος» (Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Migne 36, 473 A).

Αἱ ἀποφάσεις αὗται ἐκίνησαν, ὡς ἀνεμένετο ἄλλωστε, τὴν ἀντίδρασιν ἐνίωγ ἰδιοτελῶν. Οὗτοι, ἐκμεταλλεζόμενοι τὴν ἐπελθοῦσαν νέαν πολιτειακὴν ἀλλαγὴν κατ' Ἰούλιον τοῦ πρ. ἔτους, δημοσιογραφοῦν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου καί, ἐπισκοτιζόντες τὴν ἀλήθειαν, προσπαθοῦν νὰ ἐμφανίσουν ὡς ὑφιστάμενον δῆθεν ἐν ἐκκρεμότητι πρόβλημα τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπερ καὶ «ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα» ὠνομάτισαν. Ὁ σκοπὸς τῶν εἶναι προφανής. Ἀποπειρῶνται νὰ δημιουργήσουν ψευδεῖς ἐντυπώσεις καὶ νὰ παρασύρουν τὴν Κυβέρνησιν εἰς λανθασμένας ἐνεργείας, προκειμένου νὰ καρπωθῶν ὄφελῃ δι' ἴδιον λογαριασμόν. Οὕτως ἐγεννήθη τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν

ζήτημα». Πόσον σφάλονται οἱ τὸν θόρυβον προκαλοῦντες ἀναδιδάξει ὁ λόγος ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

1) Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΛΥΣΙΣ

Οἱ «ὑπερασπισταὶ» τῆς κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπεθρασύθησαν καὶ ἐκταράσσουσι τὰ πνεύματα διὰ τῶν δημοσιευμάτων των. Ὁμιλοῦν διὰ τὴν «ἀλλοπρόσαλλον καὶ σχιζοφρενικὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν τῆς δικτατορίας», ἢ, ἀπολέσαντες τὸν ἔλεγχον τῆς λογικῆς, μεταβάλλουσι τὰ θρησκευτικὰ φύλλα των εἰς ρυπαρογραφήματα. Αἱ συγκλίνοσαι ἀπόψεις των σχηματίζουν τὴν ἀκόλουθον πρότασιν λύσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος:

Ἀκύρωσις ὅλων τῶν ἀποφάσεων τῆς Ι.Σ.Ι., τῶν ληφθεισῶν δυνάμει τῶν ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 7/1974 Σ.Π., καὶ σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας, τῆς ὑφισταμένης πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀνωτέρω Σ. Πράξεων. Αὐτὴν τὴν Ἱεραρχίαν θεωροῦν «μόνην κανονικῶς ὑφισταμένην» μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῶν Σ. Πράξεων. Ἄλλ' ἐδῶ ἀκριβῶς ὑπάρχει ἐν λογικὸν σφάλμα. Ἐχομεν ἐν προκειμένῳ λήψιν τοῦ ζητουμένου. Τὸ ἐρώτημα, ὅπερ ἔχει ἦδη τεθῆ εἶναι: Ἡ μέχρι ἐκδόσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/74 Σ.Π. ὑφισταμένη Ἱεραρχία ἦτο κανονικὴ; Αὐτὸ εἶναι τὸ ζητούμενον.

Ἐὰν ἀποδειχθῆ, ὅτι ἦτο κανονικὴ ἡ Ἱεραρχία ἐκείνη, τότε θεδαίως νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτήν. Ἐὰν δμως ἀποδειχθῆ, ὅτι δὲν ἦτο κανονικὴ, τότε πρὸς τί ἢ ἐπάνοδος; Ἡ ὑπ' ἀριθ. 3/74 Σ.Π. ἐξεδόθη δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ἦτοι διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν κανονικὴν τάξιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὴν κανονικὴν Ἱεραρχίαν εἰς τὴν Διοίκησιν. Διὰ ποῖον λόγον νὰ ἀκυρωθῶν, λοιπόν, αἱ ἀποφάσεις τῆς Ι.Σ.Ι., τὴν ὁποίαν συνεκάλεσεν ἡ ὑπ' ἀριθ. 3 Σ.Π.; Τὸ κακὸν εὗρσκεται εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 3 Α.Ν. τοῦ 1967, ὅστις ἔφερεν τὴν Ἀριστινίδην Σύνοδον. Τὰ ὅσα ἐγένοντο κατὰ τὸ 1974, ἐγένοντο πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀντικανονικῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀποφάσεων τῆς ἀντικανονικῆς Συνόδου τοῦ Μακαρ. πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου, αἵτινες συνέθεσαν τὴν ἀντικανονικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1967 τὴν καὶ ὡς «ΙΕΡΩΝΥΜΙΚΗΝ ΛΑΙΛΑΠΑ» χαρακτηρισθεῖσαν.

2) ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΡΙΤΩΝ

Τὴν ἀντικανονικότητα τῆς Ἱερωνυμείου Συνόδου καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων ἔχουν ἀναγνωρίσει οἱ σήμερον ἐπικρίνοντες.

Ὁ Καθηγητὴς κ. Μουρατίδης λέγει: «ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς καθάρσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν ἀναξίων κληρικῶν καὶ τῆς ταχείας καὶ ἐπιτυχοῦς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 προέβη εἰς ὠ μ ἦ ν κ α ἰ α ὕ θ α ἰ ρ ε τ ο ν ἐ π ε μ β α σ ι ν εἰς τὸν ἱερὸν χώρον τῆς Ἐκκλησίας, π α ρ ε μ ε ρ ι σ ε τὰ ἀρμόδια ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα — Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας καὶ Διαρκὴ Ἱεράν Σύνοδον — ἀ ν έ τ ρ ε ψ ε τ ἠ ν κ α ν ο ν ι κ ἠ ν τ ά ξ ι ν τ ῆ ς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς καὶ δι' ἀριστινίδην Συνόδου ἀ ν έ δ ε ι ξ ε

τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν, περιβαλοῦσα ἅμα αὐτὸν δὲ: ἑπαναστατικῶν αὐτόχρημα ἐκκλησιαστικῶν ἐξουσιῶν». Καὶ περαιτέρω:

«Ἡ περιφρόνησις... πρὸς τὴν καλογικὴν τάξιν προσέλαβε πανηγυρικὸν χαρακτῆρα διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς συνταγματικῆς κατοχυρώσεως τῶν ἱ. Κανόνων εἰς μόνους τοὺς περὶ τὸ δόγμα καὶ τὴν θείαν λατρείαν καὶ τῆς διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἀποστερήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐξ οἰασθήποτε συνταγματικῆς προστασίας». Τὸ ἄκρον ἄκρον αὐτῆς τῆς ἐκτροπῆς ἐκ τῆς κανονικῆς τάξεως ἔδωκεν ὁ Α.Ν. 214, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ μνημονευθεὶς Καθηγητῆς λέγει:

«Ὁ διαβόητος Α. Ν. 214/67 περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης συνιστᾷ τὸ μέτρον τῆς ὑπὸ τῆς δικτατορίας ἀδιστάκτου παραθιάσεως καὶ καταπατήσεως τοῦ τε γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπείας τοῦ Μακ. πρώην Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου». (Βλ. Ὁρθόδοξον Τύπον, 15-8-74 ἀρ. φ. 216).

Ἐξ ἄλλου ὁ Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως, ὁμιλῶν κατὰ τὴν Συνεδρίαν τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς 11.3.74 ἔλεγε: «Ἅγιοι Σύνοδοι, δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1967 καὶ ἐντεῦθεν δὲν διεπράχθησαν αὐθαιρέσιαι καὶ ἀντικανονικότητες. Πᾶν τοῦναντίον. Διεπράχθησαν ἀπειροὶ καὶ φρικταί». Ἐκθέτων μάλιστα εἰς προσωπικὴν πολυσέλιδον ἐπιστολὴν του, ἀπευθυνθεῖσαν τῇ 17ῃ Ἰουνίου 1972 πρὸς τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἰερωνύμον, τὰς «ἀπείρους καὶ φρικτάς» ταῦτας ἀντικανονικότητας ἔγραψεν ὁ Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως: «Ἐφ' ὧ καὶ δὲν θὰ διαστάσωμεν νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι διὰ τῶν ὡς ἄνω ἐνεργειῶν ἀνετράπησαν βασικαὶ καὶ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας καὶ πειθαρχίας, τῆς Ἐπισκοπικῆς δικαιοδοσίας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δικονομίας, κατὰ τελεῖαν προσβολῆν τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν νόμων τῆς πολιτείας, ἢ ἰσχύς τῶν ὁποίων καιρῶς ἐπλήγη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν σας».

Εἰς τὸ αὐτὸ κείμενον ὁ Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως καταγγέλλει ἐπίσης γεγονότα «στοιχειοθετοῦντα συμπεριφορὰν αὐτόχρημα κατὰ φρονητικὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἅμα δὲ καὶ καταλυτικὴν πάσης ἐννοίας Δικαίου καὶ Ἠθικῆς». Πρὸς τοῦτοις ἀναγνωρίζει ὅτι «ὁ εὐφύεστατος Ἑλληνικὸς Λαὸς σαφῆ πλέον ἐσχημάτισεν ἀντίληψιν... τοῦ τρόπου ἀπονομῆς τῆς Δικαιοσύνης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δηλωτικῶν καὶ τούτων στοιχείων τῆς σοβόουσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κρίσεως». Ἐπεξηγῶν πάλιν αὐτὴν τὴν «σοβοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν κρίσιν» ὁ Σεβ. κ. Ἀμβρόσιος γράφει:

«Θὰ πρέπει δὲ νὰ ἔχετε παρατηρήσει, Μακαριώτατε, ὅτι, ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου, σύμπας ὁ ἡμερήσιος Τύπος... ἔπαυσε πλέον νὰ σᾶς ἐγκωμιάζῃ καὶ

ὅτι ἐγκριτοὶ καθημεριναὶ ἐφημερίδες, τῶς θαυμάστριαι τοῦ ἤθους καὶ τῆς προσωπικότητός σας, ἀλλὰ ἀμέσως καὶ ἄλλαι ἐμμέσως, ἀσκοῦν σήμερον δριμυτάτην κριτικὴν ἐπὶ τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἐθνικῆς σας πολιτικῆς καὶ εὐκαιρίας διδομένης δὲν παραλείπουν νὰ ἐπιτίθενται καθ' ὑμῶν θαυμάσως διὰ περιφρονητικῶν ἐνίοτε σχολίων. Τὰ δὲ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν ἐκδιδόμενα καὶ εὐρυτάτην κυκλοφορίαν ἔν τε τῇ Πατρίδι καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἔχοντα θρησκευτικὰ καὶ Ἐκκλησιαστικὰ Περιοδικὰ, διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ διαίτας ἀρθρογραφίας των — παρὰ τὸν κείμενον αὐστηρότατον περὶ Τύπου Νόμον — ἀπαύστως ἐπισημαίνουσι, ὅτι τὰ «Ἐκκλησιαστικὰ» μας νοσοῦν καὶ χωλαίνουσι. Ἐνῶ, ἐτέρωθεν, οἱ σύλλογοι τῶν ἐλλογιμωτάτων Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν, Ἱεράρχαι, ἐγκρατεῖς τῆς ἐπιστήμης τοῦ Κανονικοῦ καὶ Ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν δικαίου, πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες, ὡς καὶ ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν, κατ' ἐπανάληψιν ἐπεσήμανον καὶ ὑπεγράμμισαν τὴν ἀνάγκην καταργήσεως τοῦ θλιβεροῦ — περιορίζομαι νὰ εἴπω σήμερον — ἐκείνου 214 Ἀν. Νόμου, ἢ ἐν ζωῇ διατήρησις τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἄλλον σκοπὸν ἐξυπηρετεῖ εἰ μὴ τὴν ἐπάρατον ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ».

Ἐπισφραγίζει δὲ ὁ Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως τὸ κείμενον αὐτὸ μὲ τὰ ἀκόλουθα:

«Μακαριώτατε,

Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἡ καθ' ὑμῶν ἀντιπάθεια καὶ τὸ μῖσος κοκλάζουσι εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἱεραρχῶν, σύμπαντος τοῦ λεγομένου «Κατωτέρου Κλήρου» ὡς καὶ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἐγγύτερον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εὐρισκομένου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ...

Μὴ διαχωρίζετε, Μακαριώτατε, τοὺς Ἱεράρχας εἰς πρόβατα καὶ ἐρίφια. Παύσατε νὰ ὑποπεύεσθε πάντα διαμαρτυρόμενον ἢ διαφωνοῦντα Ἐπίσκοπον...

Ἐπαναφέρατε τὴν Διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Κανονικὴν Αὐτῆς τροχίαν. Καταργήσατε τοὺς Ἀντικανονικοὺς Νόμους. Ἀποκαταστήσατε τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Δικαιοσύνην, ἥτις σήμερον κατήντησεν ἐκτρωματικὴ.

Ἐμμεῖναιτε πεισιμόνως εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιβαλλούσης εἰς τὸν Ἐπίσκοπον «τηρεῖν μὲν ἀκέραια τὰ θεῖα δόγματα, φυλάσσειν δὲ ἀπαρεῦκλίτως τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὰς Ἱεράς παραδόσεις».

Ἀναστήσατε τὴν Ἱεραρχίαν ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ τάφου τῆς ἀνυπαρξίας, διὰ νὰ λειτουργήσῃ καθ' ὄν, ἔστω, τρόπον λειτουργοῦν αἱ ἀντίστοιχοι τῶν Ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὰ ὑπὸ κομμουνιστικὸν ζυγὸν διαβιοῦντα Βαλκανικὰ Κράτη.

Συγκαλέσατε τὴν Ἱεραρχίαν διὰ ν' ἀσκήσῃ μετὰ παρησίας καὶ εὐθύνης τὴν σάτειραν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Ὁρθοδοξίαν, τὴν Ἑλληνικὴν Κοινωνίαν καὶ τὸ Ἔθνος καλόπιστον καὶ ἐποικοδομητικὴν κριτικὴν.

Κατακτιῆσατε τὰς καρδίας τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν σας ὅχι μὲ τὸν «βούρδουλα» καὶ τὴν μισόθεον βίαν, ἀλλὰ μὲ τὸ

πύρ της Χριστιανικής αγάπης... Διὰ τὴν διατηρήσῃ τὸ «ἄ λ α ς» ὄλην τὴν ἀλοισικὴν αὐτοῦ δύναμιν εἰς ἐποχὴν δεινῆς, τῆ ἀληθείας, κρίσεως τῶν Πνευματικῶν καὶ Ἠθικῶν Ἀξιῶν, ἢ οὐκαὶ περιφρόνησις τῶν Ὀποίων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔπι τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τείνει ν' ἀφανίσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν καὶ ἀξιοπρέπειαν.

Τολμήσατε, Μακαριώτατε! Τολμήσατε ὅ,τι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς πεισιπόνως ἀξιοὶ καὶ ἀπὸ ἐτῶν ἐναγωνίως ἀναμένει ἀπὸ τῆν Ἠγεσίαν τῆς Ἐκκλησίας του καὶ ἕνα ἕκαστον τῶν Ἐπισκόπων του».

3) Η ΜΟΝΗ ΛΥΣΙΣ

Ἴδου τὸ πλαίσιον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκινήθη ὁ Μακ. πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος καὶ δι' αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1967 μέχρι καὶ τοῦ 1973. Κατάλυσις πλήρης καὶ ἐκθεμελιωτικὴ τῆς κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁμολογουμένη ρητῶς καὶ ὑπὸ τῶν σήμερον ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐπικρινόντων τὴν ἀναληφθεῖσαν καθάρισιν τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν κατὰ συρροὴν ἀντικανονικότητων. Ἀδίστακτος παραβίασις καὶ καταπάτησις τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἱερῶν Κανόνων, κατὰ τὸν κ. Μουρατίδην, ἀντικανονικότητες ἀπειροὶ καὶ φρικταί, κατὰ τὸν Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως. Ἀκόμη καὶ μετριοπαθεῖς Ἱεράρχαι, ὡς ὁ Σεβ. Κοζάνης κ. Διονύσιος, ὠμίλησαν διὰ «τὸν μοναδικὸν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ μοχθηρότατον Νόμον 214» (Συνεδρία Ι.Σ.Ι. 14-6-74). Ὑπεδεικνύετο ἡ τόλμη, ὡς ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δράματος, ἀλλ' οὐδαμῶς ὁ τολμῶν. Ὁ Ἐπίσκοπος ἐπὶ τῆς Ἱερωνυμείου περιόδου «προτιμᾷ νὰ κύψῃ τὴν κεφαλὴν, νὰ σφραγίσῃ τὸ στόμα, νὰ παύσῃ νὰ σκέπτεται ὡς ἐλεύθερος ἄνθρωπος, νὰ ἐκτελῇ προθύμως καὶ ἄνευ ἀντιλογίας πᾶσαν βουλὴν καὶ ἀπόφασιν» τοῦ ἐκκλ. τυράννου κ. Ἱερωνύμου, «νὰ ἀποδέχεται καὶ νὰ ἐγκρίνῃ ἀσυζητητῶς ὅλας τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἂν αὐταὶ ὑπονομεύουν τὴν κανονικὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάξιν, διὰ νὰ καταστήσῃ οἰκτρὸς περιφρονητῆς τῶν φρικτῶν ὅρκων του», καθὼς λέγει ὁ Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως.

Τὸ δράμα αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας ἤλθε νὰ λύσῃ μία Συντ. Πράξις, ἡ ὑπ' ἀριθ. 3 τοῦ 1974. Συνεκάλεσε τὴν πρὸ τοῦ 1967 ὑφισταμένην μόνην κανονικὴν Ἱεραρχίαν καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὴν τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς κανονικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Τάξεως. Δὲν ὑπῆρχε ἄλλη κανονικὴ Ἱεραρχία. Δὲν ὑπῆρχεν ἐτέρα λύσις. Ἐπρεπε νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤρξατο ἡ διασάλευσις, ἢ ἐκτροπὴ, ἢ καταπάτησις τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἢτοι εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς 20ῆς Ἀπριλίου 1967, καὶ νὰ κινηθῶμεν μετὰ τόλμης καὶ ἀποφασιστικότητος εἰς αὐτὴν τὴν ἀχαριν πορείαν. Καὶ σήμερον ἐὰν ἀμφισβητήσωμεν τὴν κανονικότητα καὶ τὴν νομιμότητα τῶν 3 καὶ 7/1974 Σ.Π. πάλιν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς 20ῆς Ἀπριλίου 1967 θὰ φθάσωμεν, ἐφ' ὅσον, κατὰ τὸν Καθηγητὴν κ. Μουρατίδην, «ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη κρίσις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀλλοπρόσαλλον καὶ τοῦτ' αὐτὸ σχιζοφρενικὴν ἐκκλη-

σιαστικὴν πολιτικὴν τῆς δικτατορίας τῆς 21ῆς Ἀπριλίου 1967» (Ὁρθόδ. Τύπος 15-8-74, καρπὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος, ἡ Ἀριστίνδην Σύνοδος καὶ οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐκλεγέντες Μητροπολίται καὶ Ἐπίσκοποι.

Συνεπῶς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προτείνουν ὡς λύσιν τὴν ἀκύρωσιν τῶν δυνάμει τῶν ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 7/1974 Σ.Π. ληφθεισῶν ἀποφάσεων καὶ τὴν σύγκλησιν τῆς «μόνης κανονικῶς ὑφισταμένης μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀνωτέρω Συντακτικῶν Πράξεων Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας» δηλ. τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1973, καθ' ὃν χρόνον ἔχουν ἤδη χαρακτηρίσει ὡς ἀντικανονικὴν, ἀλλοπρόσαλλον καὶ σχιζοφρενικὴν τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς 21ῆς Ἀπριλίου 1967 μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1973, ἀπλούστατα παραλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, ἀναιροῦν αὐτοὶ ἑαυτοῦς. Ἐὰν ἠθέλωμεν κρίνει τὰς συμβολὰς τῶν καὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν προτεινομένης λύσεις θὰ ἐλέγομεν ὅτι «π ρ ο κ ε ι τ α ι π ε ρ ῖ π ρ ω τ ο φ α ν ὶ ν , τ ρ α γ ε λ α φ ι κ ὶ ν κ α ἰ α ὕ τ ο α ν α ἰ ρ ο υ μ ἔ ν ω ν ν ο μ ι κ ὶ ν (γ ρ ᾶ φ ε κ α ν ο ν ι κ ὶ ν) κατασκευασμάτων, διὰ τῶν ὁποίων καταλύεται πᾶσα ἔγνωσις δ ι κ α λ ί ο υ , ν ο μ ι μ ὴ τ η τ ο ς κ α ἰ κ α ν ο ν ι κ ῆ ς τ ᾶ ξ ε ω ς» ἐπιστρέφοντες αὐτοῖς τὴν προσφερθεῖσαν σχετικὴν φιλοφρόνησιν.

4) ΕΚΙΝΗΘΗ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΤΑΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ενίξει θεβαίως τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μακαριωτάτου κ. Σεραφεῖμ ἐκινήθη μετὰ τὸ ὄχημα τῶν ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 7/1974 Συντακτικῶν πράξεων, προκειμένου νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸ κακὸν παρελθόν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς δεινῶς τρωθεῖσαν κανονικὴν τάξιν. Ἀλλ' ἡ διαδικασία αὕτη ὑπῆρξεν ἀναγκαιοτάτη. Δὲν ἦτο δυνατόν διὰ τῶν ἡπίων μέσων νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ βιαίως διασαλευθεῖσα Κανονικότης. Διότι ἡ παράταξις — τὴν θεωροῦμεν Φατρίαν ἐξ ἐπόψεως Καν. Δικαίου — τοῦ Μακαριωτάτου κ. Ἱερωνύμου ἔδειξε ἀπροθύμιαν συνεργασίας ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν. Τηλεγραφήματα ὑβριστικοῦ περιεχομένου, ἐπὶ παραδείγματι, ἔφθανον ἐκ Ζακύνθου εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου, ἀντὶ τῶν ὡς εἰθισταὶ συγχαρητηρίων προσρήσεων. Ἡ ἀγάπη εἶναι θεβαίως εὐαγγελικὴ ἐπιταγή, ἀλλ' ὅταν δὲν εἶναι ἀμφοτεροβαρῆς, καὶ δὴ ἐν διοικητικοῖς θέμασι, τότε καθίσταται ἀδυναμία. Ἡ ἀγάπη προσεφέρθη καὶ ὁ κλάδος ἐλαίας ἐπίσης. Ἡρνήθησαν ἕμωσ νὰ τὸν λάβουν οἱ συγκροτοῦντες τὴν Ἱερωνυμικὴν παρεμβολὴν. Σημειωτέον ὅτι ἡ ὑπ' ἀριθ. 3/74 Σ.Π. εἶχεν ἡπίον χαρακτήρα, ἡ δὲ Ι.Σ.Ι. διὰ τῆς ἀπὸ 18-3-1974 κατ' ἀρχὴν ληφθείσης ἀποφάσεώς της ἀνεγνώρισε τοὺς πλείστους τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἱερωνυμικῆς παρατάξεως. Οὗτοι ἕμωσ δὲν ἤθελον τὴν συμφιλίωσιν, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν! Ἡθελον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς ἰδικῆς τῶν παρατάξεως, ἤθελον δλοκληρώσιν τοῦ ἔργου ἀλώσεως τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἔμειναν εἰς τὴν ἄρνησιν. Ἡ στάσις τῶν αὐτῶν, ἡμιστὰ ἐμπρέπουσα

εις άνδρας έμφορουμένους υπό γνησίου εκκλησιαστικού φρονήματος, ώδήγησεν εις την σκληρύσιν της εκκλησιαστικής πολιτικής. Έκινήθη ή διαδικασία του υπέρτατου Νόμου έν τή Έκκλησία. Τις έστιν ούτος; Ο Καθηγητής του Κανονικού Δικαίου κ. Μουρατίδης, αναγνωρίζει και όρίζει τον υπέρτατον τούτον νόμον λέγων τά εξής: «Ο υπέρτατος νόμος, ό όποιος δέον να καθοδηγή πάσας τάς ένεργείας της Έκκλησίας είναι ή σωτηρία του Λαού». «Salus populi suprema lex esto» (τό μεταθετόν των Έπισκόπων, Άθήναι 1974, σελ. 3). Έφαρμόζων μάλιστα την άρχήν ταύτην εις μίαν παρωνυχίδα της εκκλησιαστικής ζωής, ως είναι τό μεταθετόν έν συγκρίσει με τό παρόν πρόβλημα, αναγκάζεται να παραδεχθή την μετάθεσιν Έπισκόπου, ως κανονικήν έξ ανάγκης, παρά τάς ρητάς απαγορεύσεις αύτής υπό πλειάδος Ίερών Κανόνων, και σημειώνει τά εξής: «Η Έκκλησία διεπομένη και έν προκειμένω υπό της Ουσιώδους άρχής του Κανονικού δικαίου, καθ' ήν ό υπέρτατος νόμος έξ ού ήρτηνται και επί τή θάσει του όποίου έρμηνεύονται πάντες οι έν τή Έκκλησία θεσμοί και κανόνες είναι ή σωτηρία των πιστών, χάριν των όποιων άκριβώς ύφίστανται οι έν τή Έκκλησία θεσμοί μηδόλως άποτελοϋντες άυτοσκοπόν κατά ρητήν Αύτου του Θεανθρώπου μαρτυρίαν, ότι τό σάββατον διά τον άνθρωπον έγένετο και ούχ ό άνθρωπος διά τό σάββατον (Μάρκ. Β' 27), δέν ήτο δυνατόν να στερήση έαυτήν του δικαιώματος της διά μεταθέσεως πληρώσεως χηρεουσών έπισκοπών, δσάκις κατά την κρίσιν της συντρέχουν αι όλως έκτακτοι και δη και αι υπό των Ίερών κανόνων άπαιτούμεναι προϋποθέσεις, δσάκις δηλονότι επιβάλλει τούτο ό υπέρτατος της Έκκλησίας σκοπός, ήτοι ή σωτηρία και ή άπολύτρωσις των πιστών» (ένθ. άνωτ. σελ. 6).

Η Έκκλησία, προνοούσα διά την σωτηρίαν των πιστών, χρωμένη δέ αύτῷ τῷ υπέρτατῳ νόμῳ, ήχθη εις την παραδοχήν της υπ' αριθ. 7/1974 Συντακτικής Πράξεως. Δύναται θεδαίως ένταύθα να έμφιλοχωρήση άμφισβήτησις ως πρὸς τό έάν όντως συνέτρεχον οι λόγοι ούτοι της σωτηρίας των πιστών διά να κινητοποιηθή ή διαδικασία του υπέρτατου Νόμου. Άλλά θά παραπέμψωμεν τούς άμφισβητίας εις τον λαόν, διά να διαπιστώσουν ιδίοις όμμασι την ανακούφισιν και την ικανοποίησιν του διά τούς νέους Ποιμενάρχας του, ικανοποίησιν έγγίζουσαν την σφαιραν του ένθουσιασμοϋ εις πλείστας Μητροπολιτικές περιφέρειας. Ειρήσθω έν παρόδῳ ότι πρὸς πιστοποίησιν του γεγονότος αύτου χρειάζεται να μη άρκεσθή τις εις την ψευδή εικόνα, την όποιαν έμφανίζουν θρησκευτικά τινα φύλλα, άτινα πάσχουν από την ασθένειαν της θρησκευτικής άρτηριοσκληρύνσεως, αλλά να πορευθή πρὸς τον λαόν, διά να γίνη αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυς της πραγματικότητος ταύτης.

Πέραν του γεγονότος τούτου ή Έκκλησιαστική Ήγεσία, έν τή έκτιμησει των δεδομένων, άτινα είχεν υπ' όψιν της, έκρινεν αναγκαίον να κινήση την διαδικασίαν ταύτην, προκειμένου να εκκαθαρίση τό έν τῷ Σώματι της Ίεραρχίας δημιουργηθέν Ίερωνυμικόν άπόστημα, και να άποδώση την κλονισθεισαν ύγείαν εις αυτό και να άποκαταστήση την βλάβην την έπενε-

χθεισαν διά της «πανηγυρικής περιφρονήσεως των Ίερών κανόνων» (Κ. Μουρατίδης).

Τήν αναγκαιότητα των Σ.Π. δύναται να έννοήση πās τις παρατηρών τά υπό της Κυβερνήσεως Έθνικής Σωτηρίας λαμβανόμενα καθ' έκάστην μέτρα. Κυβέρνησις δημοκρατική ούσα και την δημοκρατίαν άνοικοδομούσα καταφεύγει εις την δημοσίευσιν Συντακτικών Πράξεων, διότι τούτο καθίσταται άδήριτος ανάγκη πρὸς άποτοξίνωσιν της Κρατικής Μηχανής από τά κατάλοιπα της άπολυταρχίας και πρὸς άποκατάστασιν της δημοκρατίας. Τυπικόν έν προκειμένῳ παραδειγμα αι περι της Άνωτάτης Παιδείας και της Δικαιοσύνης Συντακτικαί Πράξεις, εις άς και παραπέμπομεν πάντα αντιρρησίαν.

Η διαδικασία του υπέρτατου Νόμου έν τή Έκκλησία τοποθετείται λοιπόν άνετώτατα έντός του χώρου της κανονικότητος, και υπήρξεν μεν έκτακτον, πλην κανονικόν, μέτρον πρὸς άποκατάστασιν της κανονικής τάξεως εις τούς κόλπους αύτης. Οι νόμοι και οι Ίεροί κανόνες έγέγοντο διά την Έκκλησίαν και ούχι ή Έκκλησία διά τούς Ίερούς κανόνες. «Αύτη έλλωστε είναι και ή οσιώδης διαφορά του δικαίου της Χάριτος της Έκκλησίας του Χριστού, τό όποιον ζωοποιει, από του νόμου του Γράμματος της Συναγωγής, τό όποιον άποκτείνει» (Καθηγητής κ. Μουρατίδης, τό μεταθετόν, σ. 4).

5. Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ 1967 ΥΠΗΡΞΕΝ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΗ

Έλθωμεν ήδη εις την ουσιαστικήν θεώρησιν του προβλήματος. Η κατά Μάϊον του έτους 1967 συγκροτηθείσα και Άριστίνοδην επικληθείσα δήθεν Σύνοδος, υπήρξεν αντικανονική διά τούς κάτωθι λόγους:

α) Διότι ήτο μία Σύνοδος μειοψηφίας, όρισθείσα αντικανονικώς υπό του δικτάτορος άνευ γνώμης της Ίεραρχίας της Έκκλησίας της Ελλάδος. Οκτώ Ίεράρχαι μη εκπροσωποϋντες την Ίεραρχίαν, άλλ' αυθαιρέτως και επί τή θάσει Νόμου αντικανονικώς αναλαβόντες την Διοίκησιν της Έκκλησίας ήθέλησαν να επιβάλουν τάς θελήσεις των εις έν Σώμα, συγκροτούμενον υπό πενήτηκοντα περίπου Ίεραρχών. Άντιθέτως, ή εκλέξασα τον από Ίωαννίνων κ. Σεραφείμ ως Αρχιεπίσκοπον ήτο Σύνοδος 32 Ίεραρχών, ήτοι άπάσης της κατά την 20ήν Άπριλίου 1967 ύφισταμένης κανονικής Ίεραρχίας.

β) Διότι κατέλυσε τό έν τή Έκκλησία από της συστάσεως Αύτης ύφιστάμενον Δημοκρατικόν Πολίτευμα και εισήγαγε την διάκρισιν των Ίεραρχών εις άριστεις και μη ταιούτους. Η υπό τον κ. Σεραφείμ Σύνοδος, αποκλείασα τούς μετασχόντας της Άριστίνοδην Συνόδου και τούς υπ' εκείνης εκλεγέντας, υπήρξε Σύνοδος του συνόλου των Ίεραρχών και εκινήθη άνετώτατα εις τον χώρον του έν τή Έκκλησία κρατούντος Δημοκρατικού πολιτεύματος. Οτι δέ και κατά τό παρελθόν συνεκροτήθησαν και έτεραι Άριστίνοδην Σύνοδοι, τούτο δέν επικυρώνει και την συγκρότησιν της του έτους 1967. Διότι μία παρανομία παρατεινομένη ή επαναλαμβανόμενη δέν παύει να είναι παρανομία.

γ) Διὰ τὴν ἀλλοίωσιν τῆς συνθέσεως τῆς Ἱεραρχίας καὶ τὴν παραχάραξιν τῆς βουλῆσεως αὐτῆς. Διὰ τῶν ἀθρόων χειροτονιῶν νέων Μητροπολιτῶν ἐπεχειρήθη ἡ ἄλωσις τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς Ἱερωνυμικῆς μερίδος, ἥτοι ὑπὸ μιᾶς παρατάξεως ἀποτελοῦσης στεγανὸν διαμέρισμα ἐν τῇ χώρῳ τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ὠμολόγησεν ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ τοῦ Νοεμβρίου 1972 ὁ πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος, δεχθεὶς ὅτι ἐπὶ τῇ θάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου ἐκινήθη ἡ ὑπ' αὐτὸν Ἀριστινίδην Σύνοδος κατὰ τὰς ἐκλογὰς Μητροπολιτῶν ἐπιδιώκουσα τὴν μονομερῆ καὶ ἐκ προσώπων τῆς γνωστῆς ὀργανώσεως ἀνάδειξιν Ἱεραρχῶν ἐπὶ σκοπίμῳ ἀποκλεισμῷ ἐτέρων μὴ συνδεομένων πρὸς ταύτην. Αἰτιολογῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἀρχιερέων καὶ τὴν ἐφαρμοσθεῖσαν διάκρισιν, καθ' ἣν ὁπωσδήποτε «ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐν γράμμα ὠρισμένον ἐπὶ τῆς ράχης των» (ἥτοι τὸ ἀρχικὸν Ζ τῆς γνωστῆς ὀργανώσεως) οἱ πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλόγιμοι διὰ τὰς τύχαις τῆς ἐκλογῆς, εἶχεν εἶπει ἐπὶ λέξει: "Ἐ π ρ ε π ε ν ἄ ἐ π ἔ λ θ η ἰ σ ο ρ ρ ο π ἰ α... Ἐπομένως ἐὰν ἐ γ ἰ ν ε τ ο τοιαυτὴ διάκρισις διατὶ ἦτο κατακρίτέα;" (Πρακτικὰ Ἰ.Σ.Ι. 1972, Συνεδρία ἸΑ' τῆς 27.11.1972). Ὁ σοβαρῶτερος κίνδυνος, τὸν ὁποῖον συνέθεσεν ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τῆς Ἱεραρχίας, ἐφάνη εἰς τὸν διορισμὸν — οὐσιαστικῶς — τῆς Διαρκοῦς Συνόδου τοῦ Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1972, τῆς μετέπειτα ἀκυρωθείσης ὑπὸ τῆς Σ.τ. Ἐπικρατείας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Δ.Ι.Σ. τοῦ Μαΐου τοῦ ἐπομένου ἔτους, γεγονότα τὰ ὁποῖα καὶ προητοίμασαν τὴν μετέπειτα πτώσιν τοῦ Μακαριωτάτου κ. Ἱερωνύμου. Ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα γεγονότα ἡ μὲν κανονικὴ Ἱεραρχία — ἡ καὶ πρῶτον ἀποκλήθεισα — ἐστάθμισε διὰ τὸν πρῶτον μὲν μόλις φορᾶν τὸν μὴ συνειδητοποιημένον μέχρι τότε ἐλλοχεύοντα κίνδυνον, ἡ δὲ Ἱερωνυμικὴ παράταξις διεπίστωνε ὅτι δὲν εἶχε κερδίσει τὴν ὑπόθεσιν ἀλλοιώσεως τῆς συνθέσεως τῆς Ἱεραρχίας εἰς τὸν ἰδανικὸν καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωχθέντα βαθμὸν. Δύο ἢ τρεῖς ἀποσκιρτήσεις ἐκ τῆς συμπαγοῦς ταύτης ομάδος, ἠδύνατο νὰ ἀνατρέψωσι τὸ ἐπιθυμητὸν ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ἐπὶ παντὸς ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, τιθεμένου ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Ἱεραρχίας.

δ) Διὰ τὰ ἀντικανονικὰ μέτρα, ἅτινα ἔλαβεν πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν ἀνεπιθυμητῶν Ἱεραρχῶν, ἥτοι τὴν δημοσίευσιν τοῦ Α.Ν. 214/67, τὴν ΑΣΤ' Συντακτ. Πράξιν περὶ 40ετίας καὶ τὴν διὰ τοῦ Ν.Δ. 126/69 θεσπισθεῖσαν μείωσιν τοῦ ὁρίου ἡλικίας. Αἱ κραυγαλέαι ἀντικανονικότητες ἤρχισαν διὰ τῆς ἀδίκου καὶ ἀχαρακτηρίστου ἀπομακρύνσεως ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τοῦ κυροῦ Χρυσοστόμου Β'. Ἦδη ἔχουν γνωσθῆ αἱ λεπτομέρειαι τοῦ κανονικοῦ τούτου κακουργήματος, προκειμένου νὰ ἀναρριχηθῆ εἰς τὸν πρῶτον θρόνον ὁ Ἀρχιμ. κ. Ἱερώνυμος Κοτσώνης. Ἐκ τῆς κακῆς ταύτης ρίζης προήλθον ἅπαντα τὰ μετὰ ταῦτα κακά. (Βλέπε Ταχυδρόμον τ. 983/9.2.73: «Μονομαχία» δύο θρόνων, τοῦ βασιλικοῦ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ...).

ε) Διὰ τὰ ἀνήκουστα μέτρα, εἰς ἃ προήλθεν ἡ Σύνοδος ἐκείνη, προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἠθικὴν κάθαρ-

σιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἰπωμέν τι ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Παραθέτομεν ἐνταῦθα ἐν κείμενον, ὅπερ λίαν εὐγλώττως παρουσιάζει τὴν ἠθικὴν κατολισθησὶν ἐκείνων, οἵτινες ἀπειροῦντο τὴν ἠθικὴν, κάθαρσιν τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται διὰ τὴν ἐπιστολὴν μετανοίας ἐξαγορασθέντος ἱατροῦ, ὅστις κατέστη δεινὸς κατήγορος καὶ συκοφάντης Ἱεράρχου ἐξαναγκασθέντος εἰς παραίτησιν. Τὸ κείμενον τοῦτο δεικνύει τὸ ἠθικὸν βάραθρον, εἰς ὃ εἶχον καταβαρῶνθῃ τὰ μέλη τῆς «Ἀριστινίδην» Συνόδου, καὶ τὴν κατάπτωσιν εἰς ἣν ὠδήγουν φυγὰς πιστῶν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν, ἀναγινώσκοντες τὸ παρατιθέμενον κείμενον, τὴν ἀναγκαιότητα κινήσεως τοῦ υπερτάτου Νόμου διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν. Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ κείμενον:

Πρὸς
τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην πρ. Δημητριάδος
κ.κ. Δαμασκηνὸν
Ἀ θ ἡ ν α ς.

Σεβασμιώτατε,

Αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ἔνοχον ἀπέναντί σας διότι ἔνα λάθος δικό μου ταλαιπώρησε καὶ ὠδήγησε σὲ περιπέτεια τὴν Ὑμετέρα Σεβασμιότητα καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ συνείδησίς μου μὲ ἐλέγχει διότι παρασούρηκα ἀπὸ μίαν ἐπιπολαιότητα στιγμιαίαν καὶ ἔκανα αὐτὸ πού μὲ τυραννεῖ συνεχῶς. Μετὰ ἀπὸ σκέψιν ἀπεφάσισα νὰ τὸ ἐπανορθώσω τώρα διότι ποτὲ δὲν εἶναι ἄργα.

Ἐξομολογοῦμαι τὸ λάθος μου καὶ μὲ συντριβὴ καρδίας ζητῶ ἀπὸ σᾶς τὴν συγγνώμην.

Συγκεκριμένα: Τὸ ἔτος 1968 ἔλαβα τὸ πτυχίον τῆς ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. Δὲν εἶχα τὴν οἰκονομικὴν δύναμιν νὰ ξεκινήσω τὴν καριέρα μου. Ὁ πατέρας μου ἐξήντησε κάθε οἰκονομία γιὰ τίς σπουδές μου. Δὲν μπορούσε νὰ μὲ βοηθήσῃ ἄλλο. Αὐτὸ τὸ ἐγνώριζον καὶ οἱ πατριῶτες σας οἱ φίλοι μου. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1968 ὁ συμμαθητῆς μου ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον καὶ συμπατριώτης μου κ. Κωνσταντῖνος Βραχνιάς, διδάσκαλος καὶ ὁπαδὸς τῆς ὀργανώσεως «Ζωή», μὲ πλησίασε μὲ τρόπο καὶ ἀφοῦ ἔδειξε ἐνδιαφέρον διὰ τὰ προβλήματά μου, ἐν συνεχείᾳ μου ὑπέδειξε ὡς διέξοδο διὰ τὰ οἰκονομικὰ νὰ καταθέσω εἰς θάρος σας, ὅτι εἶχα ἀνηθικούς οκέσεις μὲ σᾶς, ἐκμεταλλεῦμενος τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τῶν σπουδῶν μου μὲ βοηθήσατε. Ἀντέδρασα σὺς προτάσεις του πού γιὰ μένα χαρακτηρίστηκαν πρόστυχεσ καὶ ἀντίθετες πρὸς τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα. Οὗτος μὲ ἐπιμονὴν μὲ ὑπέσχετο ὅτι δὲν εἶναι τίποτε αὐτά, δὲν πρόκειται νὰ πάθω τίποτε καὶ ὅτι γιὰ κέρδος θὰ εἶχα τὴν οἰκονομικὴν των βοήθειαν διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν μηχανημάτων τοῦ ἱατροῦ καὶ ἀρκετοὺς πελάτας τῆς ὀργανώσεώς των. Καὶ πάλιν δὲν ἐνέδωσα, ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ ὑπέκυψα σὸν πειρασμὸ τῶν ἀνταλλαγμάτων, γι' αὐτὸ μὲ ἔφερε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν κ. Χρυσόστομο Τσιγγλιφῆ, βιβλιοπώλην Βόλου, φανατικὸν ὁπαδὸν τῆς «Ζωῆς», ὁ ὁποῖος μὲ ὑπέδειξε τί ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ καταθέσω εἰς θάρος σας καὶ μὲ πρότεινε νὰ μεταβῶμεν εἰς Ἀθήνας. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1968 μετέβην μαζί καὶ συναντήσαμε σὲ μέγαρον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὸν τότε Ἐπίσκοπον Περιστερᾶς κ. Ἠλίαν Τσα-

κογιάννην νῦν Μητροπολίτην Δημητριάδος καὶ ἐντέχνως μὲ παρῶρμησε νὰ καταθέσω τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Τοιγγλιφῆ ὑποδειχθέντα. Οὗτος ἀφοῦ τὰ ἤκουσε μετέβη εἰς τὸ παρακείμενον γραφεῖον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνέφερε τὰ ὅσα εἶπον. Ἐπανελθὼν μὲ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Μακαριωτάτου νὰ καταθέσω ἐγγράφως τὰ ὅσα εἶπον. Πράγματι εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ τὰ ἔγραψα καὶ τὰ παρέλαβε ὁ Ἐπίσκοπος Περιστερᾶς καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψαμε εἰς Βόλον. Μετὰ τὴν παραίτησίν σας καὶ ὅτε διωρίστηκε Μητροπολίτης Δημητριάδος ὁ Περιστερᾶς, μὲ τὴν βοήθειάν των ἀνοιξα εἰς Βόλον ὀδοντιατρεῖον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωλκοῦ 17. Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Μητροπολίτης Ἠλίας, ἐτέλεσε τὰ ἐγκαινία καὶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς ὁργανώσεως «Ζωὴ» ἤρχοντο ὡς πελάται μου καθὼς καὶ ὁ ἱεροκλήρυξ κ. Τιμόθεος Τζαβάρας καὶ ἄρκετοὶ ἱερεῖς.

Ἐπеса θῦμα τῶν ὑποσχέσεών των καὶ ἔκανα αὐτὸ τὸ σφάλμα. Ζητῶ συγγνώμην. Εἶμαι ἔτοιμος νὰ ἐπανορθώσω τὴν τρωθείσαν ὑπόληψίν σας.

Ὁ λαὸς τοῦ Βόλου ζητᾷ τὸν Δεσπότην του καὶ ἐγὼ συνέβαλα κάπως νὰ τοῦ τὸν στερήσω.

Γι' αὐτὸ ὅτι μοῦ ζητήσετε θὰ τὸ κάνω γιὰ νὰ θρῶ τὴν ἡρεμίαν.

Ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν σας,

Ἰωάννης Καραντενίζης
Ὀδοντίατρος
Βόλος

Ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοιαῦτα περιστατικά, τότε θὰ δικαιολογήσωμεν τοὺς θαρεῖς χαρακτηρισμοὺς τοῦ Σεβ. Ἐλευθεροπόλεως, χαρακτηρίσαντος τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἀριστινίδην Συνόδου ὡς «κακούργους καὶ σωματόμας» καὶ θὰ ἐννοήσωμεν τὴν «ἠθικὴν», τὴν ὁποῖαν ἐφήρμοζεν ἢ περὶ τὸν κ. Ἱερώνυμον πατέρα, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κάθαρσιν τῆς Ἐκκλησίας.

στ) Διὰ τὴν ἠθελημένην διαταραχὴν τῶν σχέσεων μετὰ τοῦ πανσέπτου θρόνου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, κατὰ παράβασιν τῶν ἐκ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου καὶ τῆς Συνοδικῆς Πράξεως συμβατικῶν ὑποχρεώσεων καὶ συμφωνιῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. (Βλ. σχετικῶς «Πολιτικά Θέματα» 1974, ἀρ. φ. 12, σ. 23 - 30).

ζ) Διὰ τὸν ὑποβιβασμὸν τῶν ἱερῶν Κανόνων, ἀποτολμηθέντα διὰ τῆς διακρίσεώς των εἰς δογματικούς καὶ διοικητικούς, διακρίσεως, ἣτις ἐνεφιλοχώρησε τὸσον εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1968 ὅσον καὶ εἰς τὸν Κατ. Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας.

η) Διὰ τὴν πατέρα, ἣν ἐδημιούργησεν εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας. Ὁ ΙΗ' Κανὼν τῆς Δ' Οἴκου. Συνόδου λέγει διὰ τὸ ἀδίκημα τοῦτο: «Τὸ τῆς συννομίας ἢ πατρίας ἐγκλήματι καὶ παρὰ τῶν ἕξω νόμων πάντῃ κεκώλυται. Πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινας τοίνυν Κληρικοὶ ἢ Μονάζοντες εὐρεθεῖεν, ἢ συνονύμιοι ἢ πατριάζοντες ἢ κατασκευὰς τηρεῖοντες Ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς ἐκπιπέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου θαθμοῦ».

Ὁ δὲ μέγας ἐρμηνευτὴς τῶν ἱερῶν Κανόνων Ζωναρᾶς τοῦτο περὶ πατρίας ἐπάγειται: «Φατέρα δὲ ἐστὶ κακοθελὲς διαδοῦλον καὶ συμφωνία τινῶν ἐπὶ πράξεσι

φαύλαις ὧν ἀποτρέπεσθαι χρὴ τοὺς Ἱερωμένους καὶ τοὺς Μονάζοντας... Τοὺς τοιοῦτους ἐκπιπέταιν κελεύει τοῦ οἰκείου θαθμοῦ» (βλ. Ράλλη - Ποτλῆ τ. Β' σελ. 264). Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ Βαλαμῶν, ἐπεξηγῶν τὸν ἀνωτέρω ἰ. Κανόνα, λέγει: «Φατέρα δὲ ἐστὶ τὸ συνελθεῖν καὶ ὁμοφρονῆσαι τινος, χάριν τοῦ ποιῆσαι τόδε τι κακόν... Ἐπεὶ καὶ ὁ ποινικὸς νόμος τοὺς Φατριαστάς καὶ σωματόμας κολάζει, ὀφείλουσι καθαιρεῖσθαι, οἱ τοιοῦτόν τι ποιοῦντες κληρικοὶ ἢ μονάζοντες» (ἐνθ. ἀνωτ.).

Ὁ αὐτὸς ἐρμηνευτὴς Βαλαμῶν διευκρινίζει ὅτι ἡ συννομία εἶναι κακίστη, ἔστω καὶ ἂν γίνεται πρὸς ἐπιτεῦξιν ἀγαθοῦ τιγος ἀποτελεσματος. «Μὴν εἰπέης, λέγει, ὅτι ἢ διὰ κακὸν γινόμενην συννομία κολάζεται, καὶ ὄχι ἢ διὰ καλόν, ἀλλὰ καὶ ἄθεσυνωμοσις ἢ α, εἴτε ἐπὶ καλῶ, εἴτε ἐπὶ κακῶ γένηται» (Πρὸβλ. ὑποσημείωσιν ἐν Πηδαλίῳ Νικ. Ἀγιορείτου).

Ἡ παρασυναγωγὴ τοῦ 1967 ἐδημιούργησε φατριάν εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας. Καὶ εἰς ταύτην περιέλαβε κληρικούς ὠρισμένης μόνον προσελύσεως, ἀναγκασθεῖσα νὰ καταφύγῃ εἰς δευτέραν καὶ τρίτην διαλογὴν προσώπων, ὥστε κάποιος νὰ εἶπη προσφωῶς, ὅτι ἀφοῦ ἐπισκοποῦντες τοὺς ἐν τῷ οἰκῆματι τῆς γνωστῆς ὁργανώσεως, ἀκολούθως μετέβη καὶ εἰς τὸν ὀρνιθῶνα, τὸ κοινῶς λεγόμενον «κοτέτσι», καὶ προήλθεν εἰς χειροτονίας ὡς ἐπισκόπων νεοφύτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἦτοι κληρικῶν ἐχόντων ὑπηρεσίαν ἐν τῷ ἱερῶ θυσιαστηρίῳ τεσσάρων ἢ πέντε μόλις ἐτῶν, προκειμένου νὰ κρατήσῃ ὁμοιογενῆ τὴν Φατριασασαν ταύτην ὁμάδα.

Ἐπειτα ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντα, χρῆσιμον θὰ ἦτο νὰ ἴδωμεν πῶς εἶδον τὸ πρόβλημα τῆς φατρίας ἀνθρωποὶ γαλοχηθέντες εἰς τὸ περιβάλλον, ἐξ οὗ ὁ Μακαριώτατος πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος ἠντιλῆσε τὸ ἐμφύχον ὕλικόν του. Εἰς τὴν ἐφημερίδα «τὸ ΒΗΜΑ» τῆς 18ης Αὐγούστου 1974 ὁ θεολόγος καὶ ἄλλοτε μέλος τῆς «Ζωῆς» κ. Χρῆστος Γιανναρᾶς ἔγραψε:

«Τὸ στρατιωτικὸ πραξικόπημα τῆς 21ης Ἀπριλίου φάνηκε νὰ ἀνασταλῆν ξαφνικὰ τὸ νεκρωμένο πιά κίνημα τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ μεταπολέμου, νὰ δίνη συγκεκριμένη ὑπόστασι στὸ λησμονημένον ὄραμα τῆς «καινούργιας Ἑλλάδας», δηλαδὴ μιᾶς θεοκρατικῆς - πουργιανικῆς πολιτείας. Τὴν μέρα τῆς χειροτονίας καὶ ἀναρρήσεως τοῦ Ἱερωνύμου Κοτσῶνη στὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, ἡ Μητρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἐμφάνιζε τὴν εἰκόνα γενικῆς σύναξης τῶν παλαιῶν στελεχῶν τῆς κινήσεως, ποὺ χειροκροτοῦσαν ἔξαλλα τοὺς στρατιωτικὸς πραξικοπηματίες, «τὰ παληγάρια ποὺ μᾶς ἔσωσαν». Αὐτὰ τὰ στελέχη ἐπᾶνδρωσαν στὴ συνέχεια τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὁργανισμὸν στὸ σύνολό του καὶ τὸν πρῶτο καιρὸ προωθήθησαν κάπως καὶ σὲ δημόσιες θέσεις, μέσα στὸ κλίμα ποὺ ἐπικρατοῦσε μιᾶς καθολικῆς «ἠθικοποίησης» καὶ «ἐκχριστιανισμοῦ» τοῦ τόπου. Πραγματικὰ, τοὺς πρώτους μῆνες τῆς δικτατορίας, εἶχε κανεὶς τὴν ἐντύπωση πῶς τὸ καθεστῶς προσπαθοῦσε νὰ ἀντλήσῃ τὴν ἰδεολογικὴν του βάση ἀπὸ τὸ κίνημα τῆς «Ζωῆς»: Κυριαρχοῦσαν τὰ ἴδια συνθήματα, τὰ ἴδια ἠθικολογικὰ κριτήρια, οἱ ἴδιες μεσσιανικὲς ἐπαγγελίες.

Με τὰ συγκεκριμένα ὅμως σωματεῖα τῆς «Ζωῆς» καὶ τοῦ «Σωτήρος» οἱ σχέσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου καὶ τῶν συνεργατῶν του πρέπει νὰ ποῦμε πὼς δὲν ἦταν ἰδιαίτερα καλές. . . Ὡστόσο, ὀλόκληρη ἢ προσπάθεια τοῦ Ἱερωνύμου βασίστηκε στὶς δυνάμεις ποὺ εἶχαν προετοιμάσει οἱ ὀργανώσεις, στὰ παλαιὰ στελέχη τῆς «κινήσεως», ἀπὸ τὰ ὁποῖα στρατολόγησε τοὺς νέους Ἐπισκόπους ὅσο καὶ ὀλόκληρη τὴν καινούργια ἐπάνδρωση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἔτσι, ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Ἱερωνύμου ἐφανίστηκε σὰν μιὰ τ ρ ῖ τ η φάση τοῦ πιετιστικοῦ κινήματος τῆς «Ζωῆς» στὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἀνεξαρτητοποίησε τὸ κίνημα ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα θρησκευτικὰ σωματεῖα, τὸ μετέβαλε σὲ «ἐπίσημη Ἐκκλησία», δίχως ὅμως νὰ τοῦ ἀφαιρέσει τὴ νοσοτροπία καὶ τὴν τακτικὴ τῆς «ὀργάνωσης» καὶ τῆς φατρίας.

θ) Τέλος ἡ Ἀριστινὴν Σύνοδος ὑπῆρξε κατ' εὐφημισμὸν «Ἀριστινὴν» καὶ ἦλθεν εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτὴν, περιλαβοῦσα εἰς τοὺς κόλπους της στοιχεῖα, διὰ τὴν ἠθικὴν ποιότητα τῶν ὁποίων πολλὰ ἀμφιβολία ὑπῆρχον καὶ διὰ τὰ ὅποια ὁ Σεβ. Ἐλευθεροπόλεως εὐθαρσῶς ἔγραψε πρὸς τὸν Μακαριώτ. πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμον: «χρησιμοποιεῖτε δύο μέτρα καὶ δύο σταθμὰ. Χαρίζεσθε, δηλ., εἰς τοὺς κατολισθαίνοντας καὶ θεθαρομένους μὲ ὀδελυρότητας «Ἰμετέρους» (ἔχομεν ἐπίγνωσιν τῶν γραφομένων, ὧν ἀναλαμβάνομεν πλήρως τὴν εὐθύνην ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων) συμπεριφέρεσθε δὲ κατὰ τὸν σκληρότερον τρόπον ἐναντι ἐπισκόπων, οἵτινες εἰς οὐδὲν ἔπταισαν».

Καὶ τὸ τραγικώτερον εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶναι, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ποὺ ἦλθε νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν παράταξιν τῶν «καθαρῶν», ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀριστινὴν Συνόδου, ἥτις ἐπεχείρησε τὴν κάθαρσιν τῆς Ἐκκλησίας, εἶχεν ἐπίγνωσιν τῶν ἐπιβαρυντικῶν στοιχείων, ἅτινα ἐβάρυνον μέλη τῆς ὑπ' αὐτὸν Ἀριστινὴν Συνόδου, καὶ ὅμως ἐδέχετο νὰ συνεργάζεται μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς καθάρσεως αὐτῆς, οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἐδέχθη γραπτὰς καταγγελίας εἰς βάρος Συνοδικῶν, ἅς τινες καὶ ἐκάλυψε καὶ παρεσιώπησε, καθ' ἣν στιγμήν ἀπλαῖ ὑπόνοιαι καὶ ἀνεξακρίβωτοι πληροφορίες κατ' ἄλλων Ἱεραρχῶν, μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν παράταξιν, ἤρχουν διὰ νὰ κινήθῃ κατ' αὐτῶν ἡ δαιμόκλειος σπάθη τῆς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἐξόδου αὐτῶν.

Εἶναι καὶ τοῦτο μέγα δεῖγμα τῶν προθέσεων τοῦ Μακαριωτάτου πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου. Οὐδέποτε ἐπεθύμησε τὴν πραγματικὴν κάθαρσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ δουλεύσας εἰς τὴν ἐπάρατον σκοπιμότητα, ἐδίωξε ἀνεπιθυμήτους πρὸς ἐγκαθίδρυσιν «ἡμετέρων». Διὸ καὶ τὸ ἐρώτημα τίθεται ἀμείλικτον: Πὼς ἐδέχθη ὁ πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος νὰ συνεργασθῇ εἰς τὴν Ἀριστινὴν Σύνοδον μὲ πρόσωπα, εἰς βάρος τῶν ὁποίων εἶχε σαφείς καὶ συγκεκριμένας καταγγελίας;

Ἴδου ἐν κεφαλαίῳ δει συντομία οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ Σύνοδος τοῦ 1967 ὑπῆρξεν ἀπ' ἀρχῆς καὶ καθ' ὀλοκληρίαν ἀντικανονικὴ. Συνεκλήθη ἀντικανονικῶς καὶ διέπραξεν ἀντικανονικότητας, διὸ καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν λήψιν τῶν ἀναγκαίων καὶ δραστικῶν

μέτρων τῶν ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ὑπ' ἀριθμ. 3 καὶ 7/1974 Σ. Πράξεων ἀποφασισθέντων. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διώκεται σήμερον εἶναι τὸ πνεῦμα, ὑφ' ὃ εἰργάσθη ἡ Σύνοδος ἐκείνη καὶ τὸ ὁποῖον εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν διώκονται τὰ πρόσωπα διὰ τὴν ἠθικὴν τῶν ποιότητα, ἀλλὰ διὰ τὸ γενέσθαι ταῦτα φορεῖς τοῦ ὧς ἄνω πνεύματος καὶ διὰ τὸ εἰσπηδῆσαι ἀντικανονικῶς εἰς τοὺς θρόνους, οὓς κατέλαβον. Κόπτονται οἱ ἐκπεσόντες διὰ τὸν δῆθεν ἀντικανονικὸν τρόπον τῆς ἐκπτώσεώς των, ἀγνοοῦν ἐν τούτοις ἠθελήμενος, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι εἰσπηδῆσαν εἰς θρόνους ἄλλων ἀποχωρησάντων, καὶ μᾶλλον ἐκβληθέντων, τοῦ θρόνου τῶν μὴ κανονικῶς. Αὐτοὶ εἶναι οἱ εἰσαγαγόντες τὸ πνεῦμα τῆς φατρίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ οἱ ἀποπειραθέντες νὰ ἀλώσῃσι τὴν Ἐκκλησίαν. Τὰ πρόσωπα, ὡς ἄτομα κρινόμενα, εἶναι καλὰ, ὡς φορεῖς ὅμως τοῦ πνεύματος τούτου εἶναι ἀπόβλητα. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα εἶναι πρόβλημα οὐσίας καὶ οὐχὶ τύπων. Δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν μὲ ὅσα περὶ τῆς κανονικότητος τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἀριστινὴν Συνόδου ἔγραψεν εἰς τὴν Ἐφημερίδα ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ (9-8-74) ὁ Μακαριώτατος πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος. Ἡ οὐσία λοιπὸν τοῦ προβλήματος συνίσταται εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως σωθῇ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἐπαπειλουμένην ἄλωσιν. Ἡ μερὶς τοῦ κ. Ἱερωνύμου ἐκινήθη ἐπὶ τῇ θάσει κατεστρωμένου σχεδίου. Ἡ ἀποκορύφωσις τῆς προσπάθειας ἐσημειώθη εὐθὺς μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Μαρτίου τοῦ ἔτους 1973, ὅτε ἐκ Τήνου ἀπεστάλη ἐνυπόγραφον σημείωμα τοῦ παραιτηθέντος Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν τότε Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Παττακόν, δι' οὗ ὑπεδεικνύετο ὡς ὄργανον ἐκλογῆς τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου ἡ ΔΙΣ, καὶ οὐχὶ ἡ Ἱεραρχία ὡς ἔδει κανονικῶς, καὶ ὡς ὁ Καταστατικὸς Χάρτης προέβλεπε, καὶ ἐπεζητεῖτο ἡ παρέμβασις τοῦ Ἀντιπροέδρου διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου. Τούτων μάρτυς ἀψευδῆς εἶναι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων κ. Γεώργιος. Ὑπεδεικνύετο ὑπὸ τῶν Ἱερωνυμικῶν ἡ Δ.Ι.Σ., διότι ἐκεῖ ἤλπιζον, ὅτι θὰ ἐκέρδιζον τὴν μάχην τῆς ἐκλογῆς ὑπὲρ τοῦ Μητροπολίτου ἐκείνου, ὅστις ἐντόνος προὐβάλλετο ὑπὸ τοῦ παραιτηθέντος Ἀρχιεπισκόπου εὐκαιρῶς - ἀκαιρῶς. Ἀλλ' ὅταν ἀντελήφθησαν οἱ ἀποπειρώμενοι τὴν ἄλωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἡ μάχη θὰ ἐδίδοτο εἰς τὴν Ἱεραρχίαν, ἀνέκρουσαν πρῶμιναν καὶ ἐπενόησαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ περὶ τῆς μὴ ἀποδοχῆς τῆς παραίτησεως, τῆς ἀεροπορικῆς εἰς Τήνον μεταβάσεως κλπ., ἅτινα καὶ ἔτρωσαν ἀνεπανορθῶτως τὸ κύρος τοῦ ἀείποτε παραιτουμένου καὶ μὴ ἐγκαταλείποντος τὸν θρόνον Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου.

Ἐδῶ λοιπὸν ἐγκτεῖται ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος, οἱ δὲ ἐργασάμενοι ταῦτα πάντα, παρὰ τὰς ὀψίμους ἐκκλησιολογικὰς τῶν θεωρίας, ἀπεδείχθησαν ἄνθρωποι ἐστερημένοι παντελῶς ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος.

6) ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟ ΧΑΟΣ

Ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν ἦτο ἡ καταρράκωσις τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῷ λαῷ. Ἐπετεύχθη ὁ διχασμὸς τῆς Ἱεραρχίας, ὁ διχα-

σμός της Εκκλησίας και των Οργανώσεων, ή ταπεινώσεις της Εκκλησίας, διά της άκυρωθείσης υπό του Συμβουλίου της Έπικρατείας Διαρκούς Ίερας Συνόδου, τὸ χάος. Τὸ γεγονός τούτο δὲν ἠδυνήθη νὰ παρασιωπηθῆ οὐδὲ ὁ παραιτηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος. Ἀπολογούμενος ἐνώπιον τῆς κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1972 συνεδριάζουσας Ίερας Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ἀνεφέρθη καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπικρατοῦσαν τότε κατάστασιν καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς: «Τινὲς τῶν σημερινῶν ἐπικριτῶν, τόσο ἐμοῦ προσωπικῶς, ὅσον καὶ γενικῶς τῆς μετὰ τὸ 1967 ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡγεσίας, παρουσιάζουν τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατάστασιν ὡς ἐὰν αὕτη ὑπέστη τάχα μιαν αἰφνιδίαν μετατροπὴν» ἐμφανίζουσαν δηλ. τὴν σημερινὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατάστασιν ὡς τινὰ κ ὀ λ α σ ι ν, τ ὅ σ ο ν, ἀ π ὸ ἀ π ὄ ψ ε ω ς Κ α ν ο ν ι κ ο ῦ Δ ι κ α ί ο υ, ὅσον καὶ ἀπὸ πάσης ἄλλης ἀπόψεως γενικώτερον» (Βλέπε περιοδικὸν Ἐκκλησία, 1973, σελ. 163). Καὶ ναὶ μὲν ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος ἀπέκρουσε τὰς αἰτιάσεις τῶν ἐπικριτῶν του, ἀλλ' οὐχὶ πειστικῶς, διὸ καὶ ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησίν του (Μάρτιος 1973). Ἡ παραίτησις ἐκείνη ἀνεκλήθη ὡς γνωστὸν, οὐχ ἤρτων ὅμως τὸ ἐπικρατοῦν κλίμα οὐδόλως ἐβελλιώθη διὸ καὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἠναγκάζετο καὶ πάλιν νὰ παραιτηθῆ. Ὅποτε παραδεχόμενος καὶ ἐπιβεβαιῶν τρόπον τινὰ καὶ οἶονεὶ προσυπογράφων ὀριστικῶς τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπικρίσεις ἔγραψεν εἰς τὴν ἀπὸ 15-12-73 παραίτησίν του. «Ἀπέρχομαι, ἐπιμιζόμενος προσωπικῶς τὸν σταυρὸν μᾶς κατακραυγῆς ἢ ἴσως καὶ σκανδαλισμοῦ... Ζητῶ μόνον καὶ παρακαλῶ, ὅπως οἰαδῆποτε ἀπογοήτευσίς ἢ κατακραυγὴ ἢ καὶ πιθανὸς σκανδαλισμὸς περιορισθῆ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ πρόσωπόν μου καὶ ὄχι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν...». Καὶ μετὰ μακρὰν ἀπολογίαν ὁ παραιτηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος πάλιν ἐτόνιζεν: «Ἐντεῦθεν, ἵνα μὴ ἔστω καὶ ἀκουσίως γίνωμαι συνεργὸς εἰς τὴν φθορὰν τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας, ἀπεφάσισα, ὅπως ἀποσυρθῶ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ εὐχῇ, ὅτι διὰ τοῦ παραμερισμοῦ τοῦ προσώπου μου, θὰ κοπάσουν τὰ πάθη καὶ ἐπέλθῃ πάλιν ἡ ἀπαραίτητος εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν μας γαλήνη».

Ἀκριθῶς ἐδῶ συνίστατο ἡ λύσις τοῦ προβλήματος: εἰς τὴν ἀποχώρησιν οὐ μόνον τοῦ πρωταγωνιστοῦ ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν συμπραξάντων αὐτῷ ὡς καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντων Μητροπολιτῶν. Καὶ ὁ μὲν πρωταγωνιστῆς καὶ ἀρχιτέκτων Ἀρχιεπίσκοπος ὑπὸ τὸ βάρος τῆς γενικῆς κατακραυγῆς ἠναγκάσθη, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς παραίτησεις, νὰ παραιτηθῆ ὀριστικῶς τὴν 15-12-1973. Παρέμενον ὅμως οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἀναβιβασθέντες εἰς θρόνους Μητροπολιτικούς. Δι' αὐτούς ἔλαβεν πρόνοιαν ἡ ὑπ' ἀριθ. 3 Σ. Πράξις καὶ εἶτα ἡ 7 ὁμία. Ἡ Ἐκκλησία ἀνεγνώρισεν οἰκονομικῶς τὴν Ἀρχιερωσύνην των, εἰς ὅσους δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρῃ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, πού θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα προκειμένου νὰ διασφαλισθῆ ἡ ἐνότης τοῦ σώματος τῆς Ἱεραρχίας καὶ διὰ νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ τὴν ἐνότητα ταύτην, ἠρνήθη νὰ ἐμπιστευθῆ αὐτοῖς τὴν διαποίμανσιν Μητροπολιτικῆς Ἱεραρχίας. Οὕτω διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐγεφυρώθη τὸ χάος καὶ

ἡ Ἐκκλησία ἤρχισε νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν κανονικὴν καὶ πάλιν τροχιάν της.

7) ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΚΠΕΣΟΝΤΩΝ

Οὕτω δυνάμεθα πλέον νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐνέργειαν τῆς Ι.Σ.Ι. ἐν σχέσει μὲ τοὺς ἐκπεσόντας δέκα Μητροπολίτας. Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀκριβολογήσωμεν, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐκθρονίσεως, ἀλλὰ περὶ μὴ ἀναγνώρισεως τῆς καταστάσεως αὐτῶν. Διὰ τὴν λήψιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης δὲν ἐχρειάζετο δίκη, οὐδὲ ἀπολογία. Δὲν ἐκρίθησαν κατὰ θάσιν τὰ πρόσωπα, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀναρριχίσεως των εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὁ τρόπος αὐτός, καθ' ὁλοκληρίαν ἀντικανονικός, ἐν συνεκτιμῆσει καὶ ἀπάντων τῶν στοιχείων, ἄτινα θὰ ἠδύνατο νὰ σταθμισθῶσι πρὸς μόρφωσιν γνώμης περὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐκ μέρους τῆς κληθείσης νὰ ἀσκήσῃ ἢ ὄχι τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν Ἱερας Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, δὲν ἀνεγνώρισθη. Οἱ ἐκβληθέντες λοιπὸν τοῦ θρόνου των δέκα Μητροπολίται ἐκρίθησαν βασικῶς μὲν διὰ τὸν τρόπον τῆς καταλήψεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον μέχρι τοῦδε κατεῖχον, τινὲς δὲ ἐπικουρικῶς καὶ διὰ τὸν τρόπον ἀσκήσεως ὑπ' αὐτῶν τῆς ἐπισκοπικῆς διακονίας ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δημιουργίαν κλίματος ἀναταραχῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν τρόπος τῆς ἀναρριχίσεως των ὑπῆρξεν ἀντικανονικός — ἐξελέγησαν ὑπὸ ἀντικανονικῆς Συνόδου, κατέλαβον θρόνους μὴ κανονικῶς κενωθέντας — ὁ δὲ τρόπος ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων των καὶ γενικῶς ἡ διαγωγὴ τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐναντι τῆς κρατούσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Τάξεως, ἀπεδείχθησαν μὴ συνάδοντα πρὸς τὴν ἀνάγκην εἰρηνεύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐκρίθη ὅτι οὗτοι δὲν ἦσαν ἄξιοι ὅπως κινήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν τὸν μηχανισμόν λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀνεγνώρισθησαν ὡς κανονικοί, ἀλλ' ἔθεωρήθησαν ὡς μηδέποτε ἐκλεγέντες διὰ τὴν Μητροπολιτικὴν ἔδραν, ἢν ἀντικανονικῶς κατέλαβον. Ὅποτε αὐτομάτως ἐξέπεσαν τοῦ θρόνου των. Ἄρα ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι δὲν ἐδικάσθησαν καὶ δὲν ἀπελογήθησαν εἶναι πάντῃ ἀβάσιμος. Ἡ Σύνοδος ἀνεγνώρισεν τὴν χειροτονίαν των καὶ τὴν Ἀρχιερωσύνην των, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν κατάστασιν των εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν ἔδραν. Διὸ καὶ δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ φέρουν τὸν τίτλον τοῦ «πρώην», ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ κανονικοὶ Μητροπολίται, ἀλλ' ἀπένευμεν αὐτοῖς νέους τίτλους πάλαι ποτὲ διαλαμφασῶν Μητροπόλεων.

Οὕτως ἔχει τὸ ζήτημα τῶν δέκα μὴ ἀναγνωρισθέντων Μητροπολιτῶν. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἠθέλησε νὰ ἀνατάμῃ εἰς θάθος τὸ πρόβλημά των καὶ οἰκονομικῶς χωρήσασα εἰς τὴν περὶ αὐτῶν τιμίαν ἀπόφασίν της δὲν ὠμίλησε γενικῶς δι' ἅπαντας περὶ ἐκπτώσεως, ὡς κάλλιστα θὰ ἠδύνατο, ἀλλὰ μάλλον περὶ μὴ ἀναγνώρισεως ὡς κανονικῆς τῆς καταστάσεώς των εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν καταληφθέντας θρόνους.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ πληγέντες ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς

Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἐπιμόνως ὁμιλοῦν περὶ ἐκπτώσεως, δυνάμεθα καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἀπάντησιν νὰ δώσωμεν, τεθεμελιωμένην ἐπὶ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κρατησάσης πράξεως, καὶ πλήγμα καίριον τοῦτοις νὰ ἐπιφέρωμεν.

Ἡ ποιὴν τῆς ἐκπτώσεως ἐπεβάλλετο, κατὰ τὴν κανονικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, κυρίως εἰς περιπτώσεις ἀναγερρήτου διαπιστώσεως καταπατήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν ἐπισκόπου τινός, ἢ εἰς πλημμελῆ ἀσκήσιν τῶν ποιμαντορικῶν καθηκόντων.

Ἡ ἐρήμην τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν συνοδικῶν ὀργάνων καὶ κατὰ παράδοσιν τῶν ἱερῶν κανόνων παρέμβασίς τῆς πολιτείας δι' αὐθαίρετον ἀντιμετώπισιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ αἱ ἐκ τῶν αὐθαιρεσιῶν τούτων προελθοῦσαι συνέπειαι ἀποδοκιμάζονται ρητῶς ὑπὸ τῆς κανονικῆς παραδόσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ οἱ κατὰ πλήρη περιφρόνησιν τῆς κανονικῆς τάξεως χειροτονηθέντες ὑπὸ τῆς Ἀριστίνδην Συνόδου, ὑπέπεσαν εἰς παρεμφερές παράπτωμα πρὸς τὸ κανονικὸν παράπτωμα τῶν δεχθέντων τὴν χειροτονίαν ἐπισκόπων τῆς κατὰ πολιτειακὴν ἀπόφασιν ἰδρυθείσης Μητροπόλεως Β' Φοινίκης ὑπὸ τὸν Βηρυτοῦ Εὐστάθιου.

Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὑποστηρίξασα τὴν ὑπεροχὴν τῶν κανόνων ἔναντι τῶν πολιτειακῶν διαταγμάτων, ὄχι μόνον ἐθεώρησεν ὡς ἀντικανονικὴν τὴν διὰ πολιτειακῆς ἀποφάσεως διαίρεσιν τῆς Μητροπόλεως Φοινίκης ἀλλ' ἐπίσης ἐκήρυξεν ἐκπτώτους ἄνευ κρίσεως ἢ ἀπολογίας τοὺς χειροτονηθέντας ἐν τῇ οὕτω ἀντικανονικῶς συσταθείσῃ Μητροπόλει ἐπισκόπους, ὑπὸ τοῦ ἀντικανονικῶς ἀνακηρυχθέντος Μητροπολίτου Βηρυτοῦ Εὐσταθίου. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἢ ἐν τῇ μεταξὺ κοινωνίᾳ τῶν ἀντικανονικῶν τούτων ἐπισκόπων πρὸς τοὺς ἑτέρους κανονικοὺς οὐδὲν ἴσχυσε νὰ ἀποτελέσῃ προηγούμενον ἀναγνωρίσεως τῆς κανονικότητος αὐτῶν. (Πρβλ. Πράξιν τῆς Ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου «περὶ Φωτίου ἐπισκόπου Τύρου καὶ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Βηρυτοῦ» παρὰ Mansi, τ. 7ον στ. 85 - 97 καὶ E. Schwartz, ACO, II, 1, 3, 104 καὶ ἐξῆς). Ἀλλοίμονον ἂν ἢ μετ' ἐπιφυλάξεων ἢ καὶ κατὰ καταπίεσιν ἢ καὶ δι' ἐξαπατήσεως ἐπιτευχθεῖσα κοινωνία ἀντικανονικῶν καὶ κανονικῶν ἐπισκόπων καθίστα ὡς διὰ μαγείας τοὺς ἀντικανονικοὺς ἄνευ ἑτέρου κανονικοῦς.

8) Αἱ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΑΙ Αἰτιασεις

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ι.Σ.Ι., τῶν ληφθεισῶν κατ' ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 7/1974 Συντακτικῶν Πράξεων, προβάλλονται διάφοροι αἰτιάσεις. Ἐπιθυμοῦντες νὰ τὰς συνοψίσωμεν θὰ ἀκολουθήσωμεν τὸ κείμενον τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κωνστ. Δωρ. Μουρατίδου, ὅπερ εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἄπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἐφημερίδος ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΤΥΠΟΣ (φ. τῆς 15-8-74), ὡς ἀρμοδιωτέρου. Αἱ προ-

βαλλόμεναι αἰτιάσεις συνοφίζονται λοιπὸν ὡς ἀκολούθως:

α) «Διὰ τῆς Γ' Συντακτικῆς Πράξεως τοῦ 1974 καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς τόσο περιφρονηθείσης καὶ καταπατηθείσης ὑπὸ τῆς δικτατορίας κανονικῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας διασπάται τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠνωμένον Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας, διαιρουμένων αὐθαίρετος τῶν Μητροπολιτῶν εἰς κανονικοὺς καὶ ἀντικανονικοὺς».

Ἄς ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι πλανᾶται πλάνην οἰκτράν, ὅστις θεωρεῖ ἠνωμένον τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξεδόθη ἢ ὑπ' ἀριθ. 3 Σ. Πράξις. Ἡ μάχη διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Συνόδου κατὰ μῆνα Μάϊου τοῦ ἔτους 1973 ἀπέδειξε πόσον διχασμένον ἦτο τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας. Ὑπῆρχεν ἡ «πρεσβυτέρα» λεγομένη Ἱεραρχία καὶ ἡ Ἱερωνυμικὴ τοιαύτη. Ἡ μάχη, ἣτις ἐδόθη τότε, ὑπῆρξε πείσιμον καὶ ἡ Ἱερωνυμικὴ παράταξις ἀπεκάλυψε τὸ πραγματικὸν τῆς πρόσωπον καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἀπετέλει καρκίνωμα εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας, πραγματικὴν φατρίαν. Πᾶς καλόπιστος ἐρευνητὴς ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πραγματικότητά ταύτην.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι ὡσαύτως προσφυγαὶ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἢ ἀκύρωσις τῆς Διαρκούς Ἱεράς Συνόδου, τῆς διορισθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου καὶ κατ' ἐπίφασιν ψηφισθείσης ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας, αἱ δικονομικαὶ διαμάχαι καὶ τὰ τοιαῦτα προσεπιμαρτυροῦν τὴν ἀπουσίαν τῆς ἐνότητος ἐν τῷ Σῶματι τῆς Ἱεραρχίας.

Ὡς πρὸς τὸ β' σκέλος τῆς προτάσεως τοῦ κ. Μουρατίδου, περὶ τῆς αὐθαιρέτου διαίρεσεως τῶν Μητροπολιτῶν, λέγομεν ὅτι ἡ διάκρισις δὲν ὑπῆρξεν αὐθαίρετος, ἀλλὰ πραγματικὴ. Οἱ Ἱερωνυμικοὶ Μητροπολιταὶ δὲν ὠνομάσθησαν, ἀλλ' ἦσαν ἀντικανονικοί, δι' οὗς λόγους ἀνωτέρω εἴπομεν.

β) «Διὰ τῶν ἀνωτέρω Συντακτικῶν Πράξεων καταλύεται καὶ πᾶσα ἐννοία δικαίου, νομιμότητος καὶ κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δεδομένου, ὅτι δι' αὐτῶν παρέχεται ἡ δυνατότης ἐπιβολῆς τῆς βαρυτάτης ποινῆς τῆς ἐκπτώσεως κατὰ Μητροπολιτῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς δίχης, ἄνευ ἀπαγγελίας κατ' αὐτῶν κατηγορίας, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπολογίας τῶν καταδικαζομένων. Διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς τοῦτ' αὐτοῦ κεφαλικῆς ποινῆς τῆς ἐκπτώσεως δὲν ἀπαιτεῖται οὐδὲ κἂν ἡ ὑπαρξίς συγκεκριμένης ἐνοχῆς».

Τὰ ὅσα εἴπομεν ἐν τῇ παραγράφῳ 7 τοῦ παρόντος, ἀναπτύσσοντες «τὸ ζήτημα τῶν ἐκπεσόντων», δίδουν ἀπάντησιν εἰς τὴν αἰτίασιν ταύτην. Ἐπαναλαμβάνομεν: δὲν ἐκρίθησαν καὶ δὲν κατεκρίθησαν οἱ Μητροπολιταὶ, ὅστε νὰ ἀπαιτῆται δίχη καὶ ἀπολογία. Ἐκρίθη κυρίως ὁ τρόπος καταλήψεως τοῦ θρόνου καὶ ὁ τρόπος οὗτος ἦτο ἀντικανονικός. Διὸ καὶ ἐκρίθη κατὰ συνέπειαν ἀντικανονικὴ ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἡ κατάσταση τῶν Μητροπολιτῶν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀντικανονικῶς καταληφθέντας θρόνους των. Τὸ δὲ ἐπιδειχθὲν κατ' ἐξακολούθησιν φατριαστικὸν πνεῦμα τῶν ἀντικανονικῶς χειροτονηθέντων Μητροπολιτῶν, ἀνέκοψεν ἀπλῶς τὴν ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. ἐκδηλωθεῖσαν διάθεσιν ἀσχέσεως τῆς οἰκο-

νομίας και ἀναγνωρίσεως κατ' ἐπιείκειαν και φιλανθρωπίαν τῆς κανονικότητος τῶν ἀντικανονικῶς χειροτονηθέντων Μητροπολιτῶν.

Παρά τὴν τοιαύτην ἐπίθεσιν κατὰ τῆς πολιτειακῆς παρεμβάσεως ὁ Καθηγητῆς περιέργως καταλήγει και ὁ ἴδιος εἰς ἐκκλησίαν ὑπὲρ νέας πολιτειακῆς παρεμβάσεως, τὸ περιεχόμενον ὁμοίως τῆς ὁποίας ὁ ἴδιος προσδιορίζει κατ' ἐπιθυμίαν.

γ) «Ἐκεῖ ὁμοίως ἐνθα ἀποκορυφῶται ὁ σχιζοφρενικὸς και αὐτοαναϊρούμενος χαρακτήρ τῶν ἀνωτέρω Συντακτικῶν Πράξεων εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τῆς δικτατορίας ἐπίκλησις τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπταετίας τόσοσ περιφρονηθέντων και καταπατηθέντων ἰερῶν κανόνων πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἰδίου νομοθέτου και διὰ τῶν Νόμων τῆς Πολιτείας δημιουργηθείσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νομιμότητος».

Ἀληθῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν περὶ τίνος ἐνδιαφέρεται ὁ κ. Καθηγητῆς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου και τίνος ὑπερμαχεῖ. Ἦτοι ὑπὲρ τῆς κανονικότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ ὑπὲρ τῆς νομιμότητος ἐν αὐτῇ; Ἐκ τῆς ἀνωτέρω παρατεθείσης παραγράφου φαίνεται ὅτι τὸν συγκινεῖ ἰδιαιτέρως «ἡ ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἰδίου νομοθέτου και διὰ τῶν νόμων τῆς Πολιτείας δημιουργηθείσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νομιμότης». Τώρα διατὶ Καθηγητῆς ὢν τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ὑπεραμύνεται τῆς νομιμότητος, ἥτις εἶναι ζήτημα νόμων, και οὐχὶ τῆς κανονικότητος, ἥτις εἰναι ζήτημα μετὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν. Νὰ θεωρήσωμεν τὸ φαινόμενο τοῦτο ὡς ἐνδειξὴν ἀδυναμίας; Καταφεύγει εἰς τοὺς Νόμους ὁ κ. Καθηγητῆς, διότι ἐκ τῶν κανόνων δὲν δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀπαιτούμενην δοθήειαν πρὸς θεμελίωσιν τῶν ἀπόψεών του; Ἀληθῶς εὐρισκόμεθα ἐν ἀμηχανίᾳ.

Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν σημεῖον ἐπαφῆς εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς προτάσεώς του. Ἀναγνωρίζει τὸ γεγονός ὅτι ὁ νομοθέτης τῆς δικτατορίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπταετίας τόσοσ πολὺ περιεφρόνησε και τόσοσ κατεπάτησεν τοὺς ἱεροὺς Κανόνες. Λοιπὸν ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὥστε νὰ ἐπανεύρουν τὴν ἀξίαν των οἱ περιφρονηθέντες και καταπατηθέντες ἱεροὶ κανόνες. Ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/74 Σ. Πράξεως συγκληθείσα Ἱεραρχία ἐπεφορτίσθη μετὰ τὸ ἔργον τοῦτο. Και τὸ ἔφερον εἰς πέρας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ὅσα ἐνταῦθα ὁμολογεῖ ὁ κ. Καθηγητῆς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἐκεῖνα τὰ ὁποία λέγει εἰς τὴν ὑπὸ τὸ στοιχεῖον β' τῆς παρούσης παραγράφου πρότασίν του. Πότε ἐπὶ τέλος «κατελύθη» πᾶσα ἐννοία δικαίου, νομιμότητος και κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπταετίας ἢ μετ' αὐτήν;

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν νομιμότητα, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐνδιαφέρεται ὁ κ. Μουρατίδης, δυνάμεθα νὰ τῷ ἀπαντήσωμεν, ὅτι, ἐφ' ὅσον διὰ νόμων ἐρρυθμίσθησαν τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα και κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου και ἐπὶ τῆς Ἀρχι-

επισκοπείας τοῦ κ. Σεραφεῖμ, ἐξασφαλίζουν ἀμφότεραι αἱ περίοδοι τὸν παράγοντα τῆς νομιμότητος. Νόμιμοι ὑπῆρξαν αἱ ἐνέργειαι τοῦ κ. Ἱερωνύμου, κανονικαὶ ὁμοίως δὲν ὑπῆρξαν. Ἐνῶ αἱ ἀποφάσεις τῆς ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κ. Σεραφεῖμ Ἱεράς Συνόδου και αἱ ὑπ' αὐτῆς δοθεῖσαι λύσεις ἐξασφάλισαν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀμφότερα, ἦτοι και τὴν νομιμότητα και τὴν κανονικότητα.

Ἄλλ' ἡ ὑπὲρ τοῦ πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου ἐξασφαλιζομένη νομιμότης, κατ' οὐσίαν ἦτο μία νόμιμος παρανομία ἢ ἀκριθέστερον μία νομότητος παρανομία. Δὲν εἶναι δὲ πάντως καινοφανὲς τὸ φαινόμενο, καθ' ὃ ἡ Πολιτεία θεσπίζει σήμερον τὸν α' ἢ τὸν β' νόμον, και μετὰ τι χρονικὸν διάστημα ἔρχεται και φηρίζει νέους νόμους, ἀναιρετικούς τῶν προηγουμένων.

Τὸ ὑπὲρ τῆς δημιουργηθείσης λοιπὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νομιμότητος ἐπιχείρημα τοῦ κ. Καθηγητοῦ κατόπιν τῶν ἀνωτέρω παύει νὰ ἔχῃ σημασίαν.

δ) Ἐτερον ἐπιχείρημα εἶναι τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. «Πράγματι πλήρης κανονικὴ κοινωνία ὑφίστατο μεταξὺ τῶν διαχωρισθέντων ὑπὸ τῆς Γ' Συντακτικῆς Πράξεως εἰς κανονικούς και ἀντικανονικούς Μητροπολίτας δεδομένου, ὅτι πάντες οἱ ἀνωτέρω προσέφερον ἀπὸ κοινοῦ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ἀντήλλαξαν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης και τῆς συγγνώμης, μετέσχον ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, συνεκρότησαν ἀπὸ κοινοῦ τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας...».

Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἶναι τοῦλάχιστον ἀφελές. Τὸ γεγονός ὅτι συνέπραξαν οἱ τῆς πρεσβυτέρας Ἱεραρχίας μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ἱερωνύμου ἐκλεγέντων δὲν δύναται νὰ εἶναι ἐπιχείρημα, ἐὰν δὲν ἐρευνηθῇ προηγουμένως διὰ ποῖον λόγον και ὑπὸ ποίας συνθήκας συνέπραξαν. Ὅπως δὲ και ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι δίχα τινὸς βίας ἢ ἀνάγκης συνέπραξαν οἱ μὲν τοῖς δέ, τοῦτο εἶναι ἐπιχείρημα δευτερογενές. Ἄρα πρωτίστως ὁμολογεῖται ὅτι ὑπῆρξεν ἀντικανονικότης, ἥτις και ἦρθη διὰ τῆς γενομένης συμπτῆσεως. Ἀληθῶς εὐχαριστοῦμεν τὸν κ. Καθηγητὴν διὰ τὴν ἀκούσιον προσφορὰν τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου και τὴν καθαρὰν ὁμολογίαν τῆς προϋπαρξάσης ἀντικανονικότητος.

Ἐρευνητέον δ' ὁμοίως τώρα διατὶ συνέπραξαν οἱ τῆς πρεσβυτέρας Ἱεραρχίας. Τὴν ἀπάντησιν ἔδωσεν ἐνώπιον τῆς Γ.Σ.Ι. ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Παντελεήμων, εἰπὼν τὰ ἐξῆς: «Τὸ διατὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνειργάσθησαν μετὰ τοῦ κ. Ἱερωνύμου τοῦτο ἐγένετο ἐκ λόγων ὑπηρεσιακῆς ἀναγκαιότητος, ἐκ φόβου διωγμῶν, λόγῳ τῆς καταστάσεως πολιτορίας, και τοῦ Α.Ν. 214/67 και ἀπειλῆς ἐκδόσεως νέων Συντακτικῶν Πράξεων, και λόγῳ παραδόσεως ἀναγομένης εἰς τὸν Μ. Ἀθανάσιον, καθ' ἣν ἐπιτρέπεται οἰκονομικῶς ὁ συσχηματισμὸς μέχρι παρελεύσεως τῆς λαίλαπος, ὡς χαρακτηριστικῶς ἄλλως τε ὠνομάσθη ἡ περίοδος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐπταετίας «Ἱερωνυμικὴ λαίλαψ».

Ἐτερος δὲ Ἱεράρχης εἰς χρόνον ἀνύποπτον, ἦτοι κατ' Ἰούνιον τοῦ ἔτους 1972, ἔδωκε τὴν ἐξῆς εἰκόνα διὰ τοὺς Ἱεράρχας και τὸ ἐπικρατοῦν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς

του κ. Γερωνύμου κλίμα: «Γενικώς είπειν ὁ Ἐπίσκοπος, ἀφοῦ ἀπεγυμνώθη πάσης ἐξουσίας, ὑπεδιβάσθη εἰς χρυσοστόλιστον Ἐκκλησιαστικὸν ὑπάλλληλον, ὅστις, ἐν τῇ εὐλόγῳ αὐτοῦ ἐπιθυμίᾳ, ὅπως μὴ ἐμπλακῆ εἰς τὰς λίαν ἐπικινδύνους διὰ τὸν θρόνον καὶ τὴν ὑγείαν του περιπετείας τῶν δικαστικῶν διώξεων καὶ ἐν τῇ προσπάθειᾳ ὅπως ἀποφύγῃ τοὺς ἐκ τῶν ἀνακρίσεων, μοιραίως, προκαλουμένους «ψιθόρους» εἰς θάρος τῆς Ἐπισκοπικῆς αὐτοῦ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, προτιμᾷ νὰ κύβη τὴν κεφαλὴν, νὰ σφραγίσῃ τὸ στόμα, νὰ παύσῃ νὰ σκέπτεται ὡς ἐλεύθερος ἄνθρωπος, νὰ ἐκτελῆ προθύμως καὶ ἄνευ ἀντιλογίας πᾶσαν βουλήν καὶ ἀπόφασιν... νὰ ἀποδέχεται καὶ νὰ ἐγκρίνῃ ἀσυζητητὶ ὅλας τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας... ἔστω καὶ ἂν αὐταὶ ὑπονομεύουν τὴν Κανονικὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Τάξιν» (Σεβ. Ἐλευθεροπόλεως κ. Ἀμβρόσιος).

Τὸ ἐπικρατοῦν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κλίμα φοβίας καὶ πειθαναγκασμοῦ δὲν ἐφηρμόζετο πρὸς τὰ τῆς πρεσβυτέρας Ἱεραρχίας μόνον μέλη. Ἐφεξετινέτο καὶ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἱερωνυμικῆς πατρίας. Μεγάλη ἠσκήθη πίεσις ὅπως πάντες οἱ Ἱερωνυμικοὶ Ἱεράρχαι ψηφίσουν ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων τοῦ κ. Γερωνύμου κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τοῦ Μαΐου τοῦ ἔτους 1973. Ὅταν δὲ διεπιστώθη ὅτι τέσσαρες Ἱερωνυμικοὶ Ἱεράρχαι παρεξέκλιναν τῆς δοθείσης «γραμμῆς» καὶ ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς κατὰ τὰ πρεσβεία συγκροτήσεως τῆς Δ.Ι.Σ., οὗτοι (Γόρας Ἱεροθέος, Δρουνοπόλεως Σεβαστιανός, Παρραυθίας Παύλος, Χίου Χρυσόστομος) περιήλθον εἰς δυσμένειαν καὶ ἐδοκίμασαν τὴν περιφρόνησιν τῶν Ἱερωνυμικῶν ὡς καὶ πολλὰς εἰσέτι ταπεινώσεις ὑπέστησαν, ὧν μάρτυς τυγχάνει ἡ Ἱερά Μονὴ Πεντέλης.

Ἡ σύμπραξις λοιπὸν ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀσκηθείσης ἀχαρακτηρίστου ἠθικῆς βίας, διὸ καὶ οὐδόλως ἀποβαίνει ἐπιχείρημα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑφισταμένης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Ἀλλοίμονον ἂν ἡ μετ' ἐπιφυλάξεων ἢ καὶ κατὰ καταπίεσιν ἢ καὶ δι' ἐξαπατήσεως ἐπιτευχθεῖσα κοινωνία ἀντικανονικῶν καὶ κανονικῶν ἐπισκόπων, καθίστα ὡς διὰ μαγείας τοὺς ἀντικανονικοὺς ἄνευ ἐτέρου κανονικοῦ.

ε) Κατακρίνεται πρὸς τούτοις ἡ «πρεσβυτέρα Ἱεραρχία ὅτι διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/1974 Συντακτικῆς Πράξεως καὶ τῆς συγκροτήσεως ὑπ' αὐτῆς καὶ μόνον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας διέπραξε «πράξιν ἐσχάτης προδοσίας... διότι διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν αὐτῆς ἀνεγνώρισαν εἰς τὴν Πολιτείαν τὸ δικαίωμα ἐπεμβάσεως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ sacra interna τῆς Ἐκκλησίας».

Ἄλλ' ἀγνοεῖ ὁ κ. Καθηγητὴς ὅτι ταῦτα παρέπονται τῷ συστήματι, ὅπερ διέπει τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας; Ἐπειτα σήμερον μόνον παρενέβη ἡ Πολιτεία εἰς τὰ Ἱερά ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας; Τοῦτ' αὐτὸ δὲν συνέβη καὶ ὅταν ἐδημοσιεύτο ὁ ὑπ' ἀριθμ. 3/67 Α.Ν., ὡς καὶ ὁ Α.Ν. 214/67; Δὲν ἦτο παρέμβασις εἰς τὰ Ἱερά ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ συγκροτήσεως Ἀριστίνδην Συνόδου, ἢ διάκρισις δηλ. τῶν Ἱεραρχῶν εἰς ἀρίστους καὶ μὴ; Δὲν ἦτο παρέμβασις εἰς τὰ Ἱερά ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ διὰ

τοῦ Α.Ν. 214/67 χαλκευθεῖσα κατηγορία «περὶ ἀπωλείας τῆς ἐξωθεν καλῆς μαρτυρίας», ἐφ' ὅσον, ὡς γνωστόν, οἱ ἱεροὶ Κανόνες ὀρίζουν τὸν τρόπον καθάρσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκβολῆς τῶν παρεκκλινάντων τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ μελῶν αὐτῆς; Διατί ἡ Πολιτεία παρενέβη εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ταῦτα τῆς Ἐκκλησίας προβλήματα, ἐκδοῦσα τὴν ὑπ' ἀριθ. 3/74 Σ. Πράξιν καὶ δὲν παρενέβαινε τότε, ὅτε ἀπὸ τοῦ 1967 μέχρι τοῦ 1973 ἐξεδίδοντο καὶ ἐφηρμόζοντο οἱ ὡς ἄνω ἀντικανονικοὶ νόμοι; Καὶ διατί διέπραξαν τὸ ἀδίκημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας οἱ συγκροτήσαντες κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1974 τὴν Ι.Σ.Ι. Ἱεράρχαι, καὶ δὲν διέπραξαν τοῦτο ὁ κ. Γερώνυμος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ; Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ θέσπισις τοῦ τριπροσώπου ἐν ταῖς ἐκλογαῖς Ἀρχιεπισκόπου καὶ Μητροπολιτῶν καὶ ἡ ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων ἐπιλογή τοῦ ἐνὸς ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος δὲν ἀποτελεῖ παραβάσιν τῶν sacri interni τῆς Ἐκκλησίας;

Παρέμβασις εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε καὶ τότε καὶ σήμερον, ἀλλ' ὑπὸ διαφορετικὴν μορφήν, ἢ δὲ παρέμβασις αὕτη εἶναι τὸ ἀναγκαῖον ἐπακλόουθον τοῦ συστήματος τῆς Νόμῳ Κρατοῦσης Πολιτείας. Πάντως δὲ οὐδεμία παρέμβασις ὑπῆρξε μεγαλύτερα ἐκείνης, καθ' ἣν τὰ μέλη τῆς Ἀριστίνδην Συνόδου διωρίζοντο αὐθαίρετως ὑπὸ τῆς δικτατορίας ἄνευ κανονικοῦ τινος κριτηρίου καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπεβάλλετο ἀντικανονικῶς ὑπὸ τῆς αὐτῆς δικτατορίας εἰς κανονικῶς κατεχόμενον θρόνον. Οὐ μὴν ἀλλὰ παρέμβασις εἰς τὰ Ἱερά ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας ἦτο καὶ ἡ ἀπόφασις ἐκείνη, δι' ἧς ἡ Πολιτεία διεχώρισε τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας εἰς Δογματικοὺς καὶ Διοικητικοὺς καὶ τοῖς μὲν παρέσχε Συνταγματικὴν κάλυψιν καὶ προστασίαν, τοῖς δὲ οὐ. Καὶ ταῦτα τὰ δεινὰ διεπράττοντο ἀρχιεπισκοπεύοντος Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Ἐκείνος, ὅθεν, ὅστις ἤνοιξε τὴν θύραν εἰς τὰς παρεμβάσεις τῆς Πολιτείας εἰς τὰ sacra interna τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνος εἶναι καὶ ὁ ἔνοχος τῆς περὶ ἐσχάτης προδοσίας κατηγορίας, ἣν ἐπάγεται ὁ κ. Μουρατίδης.

στ) Ἐπιθυμοῦμεν νὰ παρατρέξωμεν τὴν διατυπωθεῖσαν κατηγορίαν, καθ' ἣν «ἐπὶ τῇ βάσει καλῶς προδιαγεγραμμένου σχεδίου καὶ πρὸς διασφάλισιν καὶ μελλοντικῶς τῆς πλειονοψηφίας ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ προέβη ἡ πρεσβυτέρα Ἱεραρχία ὅλως ἀντικανονικῶς εἰς τὴν δημιουργίαν νέων Μητροπόλεων διὰ τῆς διαιρέσεως ἤδη ὑφισταμένων ἄνευ δὲ τῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ὡς ἀπαιτοῦν οἱ ἱεροὶ κανόνες». Τοῦτο μόνον σημειοῦμεν. Ἐφ' ὅσον οἱ κατέχοντες τοὺς θρόνους Μητροπολιταί: α) Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος καὶ β) Θεσσαλονικῆς δὲν ἦσαν κανονικοὶ ἐπίσκοποι, ἀλλὰ μοιχειπιβάται θρόνων, οὐδόλως ἐχρειάζετο ἡ συγκατάθεσις τῶν, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἐρωτηθῶσι δι' ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἀνήκεν αὐτοῖς. Αὐτὸς ἄλλωστε δὲν ἦτο καὶ ὁ λόγος, ἔνεκα τοῦ ὅπου — ὡς λέγεται — δὲν ἐδέχθη τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ἐν ἔτει 1968 ὡς Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ὁ βοηθὸς Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης κ. Δημήτριος; ἦτοι ὅτι ὁ θρόνος οὗτος ἐθεωρεῖτο μὴ χηρεύων, ἅτε τοῦ κατέχοντος αὐτὸν ἀντικανονικῶς ἀπομακρυνθέντος; Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ δῆθεν «καλῶς προδιαγεγραμμένον σχέδιον πρὸς διασφάλισιν καὶ μελλοντι-

κῶς τῆς πλειοψηφίας ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ» παραπέμπομεν τοὺς ἐπικριτὰς εἰς τὴν εἰς χρόνον ἀνύποπτον πραγματοποιηθεῖσαν ἐξαγγελίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ περὶ διαιρέσεως τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ δημιουργίας ἐξ αὐτῆς νέων Μητροπόλεων, ἧτοι εἰς τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν ἔδιδε ἐνώπιον Κλήρου καὶ Λαοῦ ἐπισήμως κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐνθρονιστηρίου λόγου του. Τὴν ἐξαγγελίαν ταύτην καὶ ἕτερος πρὸ αὐτοῦ Ἀρχιεπίσκοπος εἶχε κάμει ὡς γνωστόν, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν εἶχεν ὑλοποιήσει. Οἱ λόγοι, οἵτινες ἐπέβαλον τὴν διαιρέσιν τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς, συνέτρεχον καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν τῶν Μητροπόλεων Ἀττικῆς καὶ Θεσσαλονίκης, καὶ οὗτοι δὲν ἦσαν ἕτεροι, ἢ ἡ ἀνάγκη τῆς καλύτερας διαποιμάνσεως τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον ἐξ ἰδίων κρίνουν τὰ ἀλλότρια. (Βλέπε ἔμπροσθεν).

Ταῦτα λοιπὸν ὡς πρὸς τὰς κυριώτερας προβαλλόμενας αἰτιάσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας. Εἶναι πάντως λυπηρὸν ὅτι ὁ κ. Μουρατίδης, παρασυρθεὶς ὑπὸ τοῦ συναισθηματισμοῦ, οὐ μόνον δὲν ἠτένισε «καθαρῶ τῷ ὄμματι» τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ παρεξέτραπή εἰς βαρυτάτας ὑβρεῖς, αἵτινες καὶ ἀπάδουσι πρὸς τε τὴν ιδιότητα καὶ τὸ ἐπισημονικὸν κύρος αὐτοῦ.

Ἄλλοι ἐπικριτὰι, θρασύτεροι τοῦ προμνησθέντος Καθηγητοῦ καὶ ἄμιοροι τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, στρέφουν τὰ θέλη των ἐναντίον τῶν νέων Μητροπολιτῶν, τῶν ἐκλεγέντων εἰς διαδοχὴν τῶν κριθέντων ὡς ἀντικανονικῶν καὶ τοῦ θρόνου τῶν ἀπομακρυνθέντων Ἱεραρχῶν. Κατηγοροῦνται οἱ δεχθέντες τὴν ἐκλογὴν ὡς «μοιχεπιβάται» καὶ ὡς «φονεῖς» τῶν προκατόχων αὐτῶν.

Ἄλλ' οὗτοι α) ἐξελέγησαν ὅταν οἱ προκατόχοι αὐτῶν εἶχον ἤδη κριθῆ καὶ οἱ ὑπ' αὐτῶν θρόνοι εἶχον πλέον κενωθῆ. Συνεπῶς δὲν ὑπῆρξαν οἱ αἵτιοι ἀπομακρύνσεως τῶν προκατόχων των. Οὗτοι ἢ ἕτεροι θὰ κατελάμβανον τοὺς κενωθέντας θρόνους.

β) Οἱ προκατόχοι αὐτῶν κατεῖχον ἀντικανονικῶς τὸν θρόνον, δι' οὗς λόγους ἐξετέθη ἤδη ἐν ταῖς πρόσθεν. Ἐάν δὲ ὑπῆρξαν «μοιχεπιβάται», τοιοῦτοι πάντως ἦσαν ὅσον ὁ πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος, καταλαβὼν ἀντικανονικῶς τὸν κανονικῶς κατεχόμενον Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, ὅσον καὶ οἱ μὴ ἀναγνωρισθέντες Μητροπολίται, ὡς καταλαβόντες καὶ οὗτοι τοὺς θρόνους τῶν ἀντικανονικῶς ἀπομακρυνθέντων προκατόχων των, μεταξὺ δὲ τῶν τοιούτων συγκαταλέγονται βεβαίως οἱ Σεβασμιώτατοι: ὁ Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνος, ὁ ποτὲ Δημητριάδος καὶ νῦν Τραχείας κ. Ἡλίας, ὁ ποτὲ Ἀττικῆς καὶ νῦν Ἐλους κ. Νικόδημος, ὁ ποτὲ Χαλκίδος καὶ νῦν Βεσαίνης κ. Νικόλαος, ὁ ποτὲ Θεσσαλονίκης καὶ νῦν Ρέοντος κ. Λεωνίδας κ.ἑ.

Δὲν ὑπῆρξε συνεπῶς διὰ τοὺς ἀποδεχθέντας τὴν ἐκλογὴν των νέους μητροπολίτας «ἠθικὸν» θέμα, οὐδὲ ἡ ἀποδοχὴ αὕτη μειώνει ποσῶς τὴν ἠθικὴν ποιότητα τοῦ χαρακτῆρός των. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἄς ἐνθυμηθῶσιν ἐν προκειμένῳ οἱ ἐπικριτὰί τὴν περίπτωσιν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, ὅστις ἀνήλθεν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ δὴ τοῦ προκατόχου

τοῦ Ἰγνατίου ὅπως ἀντικανονικῶς καὶ θιαύως ἀπομακρυνθέντος τούτου, καὶ ἐδέχθη ἀθρόως τὰς χειροτονίας καὶ εἰς τοὺς τρεῖς τῆς ἱερωσύνης βαθμοὺς, μηδαμῶς ὑπολειφθεὶς εἰς ἀρετὴν, μάλιστα δὲ καὶ ἐν ταῖς τῶν Ἀγίων χοροῖς συγκαταριθμηθεὶς ὡς ἀγίως κατὰ πάντα διαδραμῶν τὴν ἀνάτη τοῦ θίου τούτου πορείαν. Συνεπῶς «πεπωρωμένοι» εἰς τὴν συνείδησιν εἶναι οὐχὶ οἱ τὴν ἐκλογὴν ἀποδεχθέντες καὶ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας πειθαρχήσαντες, ἀλλ' οἱ φανατικῶς διακείμενοι καὶ ἐθελοτυφλοῦντες ἐπικριτὰι αὐτῶν.

9) ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟΝ

Ἀναλύοντες ἐν ταῖς πρόσθεν «τὸ ζήτημα τῶν ἐκπτώτων» μητροπολιτῶν, ἀνεφέρθημεν ἀκροθιγῶς μόλις εἰς μίαν ἀπόφασιν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀφορῶσαν εἰς τὴν ρύθμισιν κανονικῶν τιμῶν ζητημάτων, ἅτινα εἶχον δημιουργηθῆ μεταξὺ τῶν Μητροπολιτῶν Τύρου τῆς Α' Φοινίκης Φωτίου καὶ Βηρυτοῦ τῆς Β' Φοινίκης Εὐσταθίου, προξενήσαντα παραπικρασμὸν καὶ ἔριδας ἐπεκταθείσας εἰς τὸ σύνολον τῶν Ἐπισκόπων μιᾶς μείζονος περιοχῆς.

Ἐπειδὴ τὰ γεγονότα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀντιμετώπισε καὶ ἐρρῦθμισε ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τυγχάνουν σαφῶς παράλληλα πρὸς τὰ ἡμέτερα σύγχρονα κανονικά προβλήματα, ἐπιθυμοῦμεν ἐκτενέστερον γὰ ποιῆσωμεν ἐνταῦθα τὸν λόγον καὶ γὰ ἐπισφραγίσωμεν δι' αὐτοῦ τὴν ὑπὲρ τῆς κανονικότητος τῶν ἀποφάσεων τῆς Γ.Σ.Ι. ἐπιχειρηματολογία. Τὸ γεγονός ἐκεῖνο, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἀπεφάνθη ἡ Δ' Οἰκουμ. Σύνοδος εἶναι πολυσήμαντον ἄλλωστε, ὥστε γὰ καλύπτονται ὑπ' αὐτοῦ σχεδὸν ἅπασαι αἱ πτυχαὶ τοῦ συγχρόνου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης ρυθμίζονται τὰ κάτωθι ἐπὶ μέρους προβλήματα:

α) Τὸ κύρος τῶν ἱερῶν κανόνων ἐν σχέσει πρὸς τὰ πολιτειακὰ διατάγματα.

β) Ἡ ὑπὸ Συνόδου κρίσις, ἀπόντος τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ἡ ἄνευ ἀπολογίας αὐτοῦ ἐπιβολὴ αὐτῷ τῆς ποινῆς τῆς ἐκπτώσεως.

γ) Ἡ εἰς ἐκπτώσιν καταδίκη ἀντικανονικῶς κατασταθέντων ἐπισκόπων.

δ) Ἡ ἀποκατάστασις ἐπισκόπων εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἀντικανονικῶς ἐξωσθέντων καὶ δὴ καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου ὑποδιεσθέντων.

ε) Ὅτι ἡ ὑπὸ προϋποθέσεις κοινωνία κανονικῶν καὶ ἀντικανονικῶν ἐπισκόπων, οὐδὲν δίκαιον ὑπὲρ τῶν ἀντικανονικῶν συνιστᾷ καὶ οὐδὲν ἐπιχειρήμα πρὸς ἄρσιν τῆς ἀντικανονικότητος παρέχει.

στ) Ὅτι ἡ ἐξ ἀνάγκης συναίνεσις καὶ συμφωνία ἐπισκόπου πρὸς ἐπιτελεσις ἀντικανονικῆς τινας ἐνεργείας οὐδὲν ἠθικὸν ἔρεισμα παρέχει πρὸς κανονικὴν κάλυψιν τοῦ ἀντικανονικῶς ἐνεργοῦντος, ὡς καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ.

ζ) Ὅτι τὰ ἐπὶ τῇ βάσει πολιτικῶν νόμων καὶ συνοδικῶν εἰσέτι ἀποφάσεων, ἐλάσσονος Συνόδου, διαμορφωθέντα πραγματικὰ περιστατικὰ ἀναγκρίζονται καὶ διορθοῦνται ἀκρουόμενα ὑπὸ μείζονος συνθέσεως Συνόδου.

η) Ὅτι ἡ Σύνοδος δύναται νὰ ἀποφαίνηται τελεσιδικῶς, εἰς πρῶτον καὶ ἔσχατον βαθμὸν, ἐπὶ κανονικῶν ἐγκλημάτων καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων προβλεπομένης κανονικῆς κυρώσεως, δίχα τινὸς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου.

θ) Ταῦτα πάντα τὰ προβλήματα ἀνέκυψαν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Βηρυτοῦ Εὐστάθιος «σπουδῆν κατὰ καιρὸν τινῶν ἐσχηκῶς, παραφθεῖραι ἐπεχείρησε τὴν κανονικὴν Τάξιν» προκαλέσας τὴν ἔκδοσιν αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς «τοῦ τῆς θείας λήξεως Θεοδοσίου», ὥστε καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ νὰ ἔχωμεν σαφῆ παραλληλισμὸν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰερωνύμου Κοτσώνη καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου διαπραχθέντα, ὅστις «σπουδῆν κατὰ καιρὸν τινῶν (ἐπαναστατικῶν συνταγματάρχων) ἐσχηκῶς, παραφθεῖραι ἐπεχείρησε» τὴν κανονικὴν τάξιν, προκαλέσας καὶ οὗτος τὴν ἔκδοσιν Ἀναγκαστικῶν Νόμων, Συντακτικῶν Πράξεων καὶ ἄλλων Ἀντισυνταγματικῶν καὶ ἀπανθρώπων διαταγμάτων, ὥστε ἐξανδραποδισθῆναι τὴν Ἐκκλησίαν.

Εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἔκθεσιν τῶν τῆς σπουδαϊοτάτης ταύτης Πράξεως τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Δ' Οἰκουμένης Συνόδου ἔλθωμεν ἥδη.

Ἐπιγράφεται «Πράξις περὶ Φωτίου Ἐπισκόπου Τύρου καὶ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Βηρυτοῦ» (Πρβλ. Mansi, 7, 85-97).

Ὁ Φώτιος εἶναι ὁ Μητροπολίτης Τύρου τῆς Ἐπαρχίας Φοινίκης. Ὁ Εὐστάθιος, στηριζόμενος εἰς αὐτοκρατορικὰ διατάγματα, δι' ὧν διεμελλίζετο ἡ Ἐπαρχία τῆς Φοινίκης εἰς Α' καὶ Β' Φοινίκην, καὶ εἰς τὴν, ἐκ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης Συνόδου, ἐκμαυθεῖσαν ἔγκρισιν, ἀναδεικνύεται Μητροπολίτης Βηρυτοῦ καὶ ὡς τοιοῦτος προβαίνει εἰς τὴν χειροτονίαν Ἐπισκόπων, διὰ τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἐπισκοπὰς, ἀπομακρύνων προηγουμένως τοὺς ὑπὸ Φωτίου χειροτονημένους καὶ κανονικῶς ὑφισταμένους ἐν αὐταῖς τοιοῦτους, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπαναφέρων εἰς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τάξιν τινὰς ἐκ τούτων. Διὰ τὰς ἐνεργείας του ταύτας ὁ Βηρυτοῦ ἔχει ἐπὶ πλέον ἐξασφαλίσαι τὴν διαίως ἀρπαγεῖσαν καὶ ὑπὸ ἀπειλὴν δοθεῖσαν γραπτὴν συναίνεσιν τοῦ προμνησθέντος Φωτίου, ἔχει δὲ δημιουργήσῃ μίαν τετελεσμένην κατάστασιν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ὅτι ὁ Φώτιος, παρὰ τὸν διαρρυσάντα χρόνον καὶ τὰ διαμεμορφωμένα ἤδη πραγματικὰ περιστατικά, τῆς εὐκαιρίας δοθείσης, ἀνάγει τὸ κανονικὸν τοῦτο θέμα ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμένης Συνόδου.

«Φώτιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Τύρου εἶπε· δεήσεις ἐπιδέδωκα τῷ θειοτάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ Βασιλεῖ, καὶ ἐκέλευσε τὴν ἡμετέραν μεγαλοπρέπειαν, ἅμα τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμένηκῃ Συνόδῳ, ἀκοῦσαι τοῦ πράγματος καὶ τύπον (=λύσιν) δοῦναι αὐτῷ. Παρακαλῶ τοίνυν ἀναγνωσθῆναι μοι τὰς δεήσεις καὶ τὰ δίκαια ὑπαρχθῆναι μοι» (στ. 85).

Ὁ Βηρυτοῦ Εὐστάθιος, προβαλὼν ἔνστασιν, ἐπεδίωξε τὴν ἀναβολήν, ἴσως δὲ καὶ τὴν ματαίωσιν, τῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συζητήσεως.

Ἡ Σύνοδος ἐν τούτοις ἔκρινεν ἑαυτὴν ἀρμοδίαν καὶ

τὸν χρόνον κατάλληλον καὶ ἀπεφάσισε νὰ χωρήσῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τεθέντος ζητήματος: «ἐπειδὴ προσελυθεῖς (ἴσως παρακληθεῖς) ὁ θειότατος ἡμῶν Βασιλεὺς παρὰ Φωτίου τοῦ εὐλαβεστάτου Ἐπισκόπου τῆς Τυρίων μητροπόλεως ἐκέλευσε καὶ τὸ κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους, τοὺς θεβλάφθαι λέγοντας, κεφάλαιον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ συνόδῳ παρόντων ἡμῶν ἐξετασθῆναι, ἀναγινωσκέσθωσαν αἱ δεήσεις Φωτίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου. Καὶ ἐπιδοθέντων αὐτῶν, Κωνσταντῖνος ὁ καθωσιωμένος συγκλητάριος τοῦ θεοῦ κοινοσιστωρίου ἀνέγνω» (αὐτόθι).

Εἰς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἀναφορὰν τοῦ ὁ Φώτιος, μεταξὺ ἄλλων, ἔγραφε καὶ ταῦτα: «... καὶ γὰρ τοίνυν ἐπὶ τὰςδε τὰς λιτὰς ἐλήλυθα, πείσας ἑμαυτὸν, ὡς οὐ διαμάρτομαι τοῦ δικαίου. Τίς τοίνυν ἡ αἰτία τῶν ἐμῶν δεήσεων, θραχὺς ἀναδιδάξει λόγος. Τῇ Τυρίων ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐξ ἀρχαίων καὶ ἀμνημονεύτων τῶν χρόνων, ἀπὸ τῶν ἀγίων κανόνων φανερὰ ἀφώρισται δίκαια ἐν τε διοικήσει τῇ Ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις. Τὰ τοιαῦτα δίκαια Εὐστάθιος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος τῆς Βυρητίων πόλεως, σπουδῆν κατὰ καιρὸν τινῶν (ἐνν. ἀρχόντων) ἐσχηκῶς, παραφθεῖραι ἐπεχείρησε, θείας ποιησάμενος ἀντιγραφὰς (ἤτοι διὰ πολιτειακῶν διαταγμάτων) ἐπὶ τοῦ τῆς θείας λήξεως Θεοδοσίου δι' ὧν ἐδουλήθη, ἐκδικῶν (διεκδικῶν) ἑαυτῷ φανερῶν πόλεων χειροτονίας, τινὰ τῶν δικαίων τῆς προειρημένης ἐκκλησίας εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖναι· τοσαύτῃ δὲ ὁ μνημονευθεὶς δοσιώτατος ἐπίσκοπος εἰς τὸ περιγράψαι τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δίκαια ἐνοστάσει ἐχρήσατο, ὡς καὶ συνοδικὸν πρὸς μὲ παρασκευάσαι ἐκπεφθῆναι, καθαιρέσιν ἀπειλοῦν, εἰ μὴ γε τῷ τοιοῦτῳ ἐπισημήνωμαι χάρτη· ὃ τινι οὐκ ἐκ προθέσεως, δέει δὲ τῆς ἐν αὐτῷ ἐγκειμένης ἀπειλῆς, ὑποσημηγνάμενος, τὴν ἐπενεχθεῖσάν μοι ἀνάγκην διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἐσήμανα. Ἐγραψα γάρ, ὡς κελευσθεῖς ὑπέγραψα, εἰδώς, ὡς οὐδὲν τοῦτο προκρίνει μοι τῶν θεϊκῶν (=τῶν αὐτοκρατορικῶν) καὶ τῶν θείων νόμων τὰ μὴ ἐκ προθέσεως, ἐξ ἀνάγκης δὲ γινόμενα μηδεμίαν ἔχειν ἰσχυρὸν διορισόντων. Ἐπὶ δὲ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, εὐ ἴσασι πείρα παρεληφότες ἄνθρωποι πάντες, ὡς οὔτε ἄλλογος προστασία κρατεῖ, οὔτε τις μὴ ἀρχαιότητι ἐγνωσμένον (=παραδεδωμένον) ἐκδικεῖν (=διεκδικεῖν) ἑαυτῷ τι ἐθελήσας κατὰ καινοτομίαν δυγήσεται. Δέομαι οὖν προκλιנדούμενος τῶν ὑμετέρων ἰχνῶν, θεσπίσαι τὸ οὐράνιον ὑμῶν κράτος, πάντα τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν θείων κανόνων ἀφορισθέντα (=ὀρισθέντα, παραχωρηθέντα) τῇ προειρημένη ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἅπτωτα μένειν· εἴ τι δὲ ὑπεναντίον τῆς ἀρχαιότητος παρὰ τοῦ μνημονευθέντος, ἢ παρ' ἑτέρου τινὸς αὐτῷ πράττοντος (=συμπράττοντος) ἐπικεχέρηται, τοῦτο ἔωλον τυγχάνειν καὶ μηδεμίαν ἔχειν ἰσχυρὸν, ἀλλ' ἀποδοθῆναι ἅπτωτα τὰ δίκαια τῆς ἐν Τύρῳ ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, ἀργεῖν δὲ πᾶντα τὰ ἐκ συναρπαγῆς τῷ μνημονευθέντι πορισθέντα, τοῦτο μὲν θεῖα γράμματα (=αὐτοκρατορικά, βασιλικά, πολιτειακά διατάγματα), τοῦτο δὲ καὶ ἀποφάσεις οἰωνόηποτε μεγίστων δικαστηρίων· καὶ εἴ τις δὲ τούτων χάριν συναίνεσις παρὰ τινῶν ἀγιω-

τάτων επισκόπων γενένηται ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν θείων κανόνων, μὴ δὲ μίαν ἔχειν ἰσχύν' μηδενός μοι προκρίματος γενομένου ἐκ τῆς παρ' ἐμοῦ γεγεννημένης ἐν τῷ συνοδικῷ, καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον, ὕποσημειώσεως... πέφυκε γὰρ τὰ τῶν ἱερῶν δίκαια μηδέποτε ἐλαττωθῆναι ἀπὸ τῆς τῶν προσώπων χαυνότητος» (στ. 88).

Ἡ Σύνοδος ἀκούσασα μετὰ προσοχῆς τοῦ Φωτίου ἐκάλεσε τὸν Βηρυτοῦ Εὐστάθιον νὰ παράσχη ἐξηγήσεις. «Τί πρὸς ταῦτα δικαιολογεῖται ὁ εὐλαδέστατος ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτίων Εὐστάθιος;». Ἄλλ' ὁ Εὐστάθιος ἐκεῖνος προήρχετο, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς αὐτῆς Σχολῆς, ὡς καὶ ὁ σύγχρονος Καθηγητῆς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, διὸ καὶ ἐπεχείρησε νὰ περιπλέξῃ τὰ πράγματα καὶ νὰ ἐπισκοτίσῃ τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν, ὁμιλήσας περὶ νομιμότητος καὶ κανονικότητος. «Εὐστάθιος ἐπίσκοπος εἶπε· κλεψύσατε αὐτὸν εἰπεῖν, εἴτε κανονικῶς κινεῖ, εἴτε κατὰ νόμους» (στ. 89). Αἱ πράξεις τοῦ Εὐσταθίου διέθετον τὸν μαγνὸν τῆς νομιμότητος, ὡς καὶ αἱ τοῦ κ. Ἰερωνύμου, πλὴν ἀλλ' ὅμως κανονικαὶ δὲν ἦσαν. Ἄλλ' ὁ Φώτιος διπλωματικώτατα φερόμενος, ἀπέφυγε τὴν παγίδα καὶ ἀφήκεν ἐκθετον ἐνώπιον τῆς Συνόδου τὸν ἀντικανονικῶς πράξαντα Εὐστάθιον· «Φώτιος ἐπίσκοπος εἶπε· προσήλθον τῷ εὐλαβεστάτῳ βασιλεῖ, ὅστε τυχεῖν τῶν δικαίων τὸν θρόνον τῆς τυρίων, καὶ ὅτι παλαιὸν ἔθος ἐζήτησεν ἀνατρέφαι Εὐστάθιος ὁ εὐλαδέστατος Ἐπίσκοπος, ἐρωτηθῶσιν οἱ κύριοι καὶ ἀγιώτατοι ἐπίσκοποι. Ἐγὼ γὰρ τῶν κανόνων οὐκ ἐξίσταμαι, οὔτε τύπους τῶν πατέρων ἀνατρέφαι βούλομαι· ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ δίκαια μὴ ἀνατραπῆναι αἰτῶ» (στ. 89). Ἐγὼ, μὲ ἄλλας λέξεις, εἶπεν ὁ Φώτιος, προσέφυγα εἰς τὸν Βασιλέα — στοιχείον νομιμότητος — διότι ἐπιθυμῶ νὰ διασφαλίσω τὰ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ θρόνου τῆς Τύρου — στοιχείον κανονικότητος — τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ ἀρχαιώτατα, ἐπεχείρησε νὰ ἀνατρέψῃ ὁ Εὐστάθιος. Διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ συνεπῶς ζητῶ τὴν διασφάλισιν τῆς κανονικότητος.

Τοῦτ' αὐτὸ ἄλλωστε ἐπραξε καὶ ἡ περὶ τὸν Μακαριώτατον κ. Σεραφεῖμ σεπτῆ τῆς Ἐκκλησίας κανονικῆ Ἱεραρχία. Περιβλήθεισα διὰ τῆς νομιμότητος, ἦν παρέσχον αὐτῇ αἱ ὑπ' ἀριθμ. 3 καὶ 7/1974 Συντακτικαὶ Πράξεις, ἐχώρησε κανονικώτατα εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς διασαλευθείσης κανονικῆς τάξεως καὶ διεδήλωσε τὴν σταθερὰν ἀπόφασίν τῆς, ὅπως παραμείνῃ ἀκλινῆς εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὀριζόμενα.

Ἀποκαλυφθείσης ἤδη τῆς πονηρίας, διὰ τῆς ὥραι-οτάτης ἀπαντήσεως, ἦν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Φώτιος, ὁ Εὐστάθιος ἔμεινε ἐκθετος ἐνώπιον τῆς Συνόδου καὶ εὐρισκόμενος πρὸ ἀμηχανίας εἶπε: «παρακαλῶ πληροφορηθῆναι τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὅτι οὐδὲν ἐξ ἐμοῦ πέπρακται». Ὅτι ἐπραξε, ὠμολόγει λοιπὸν ὁ Εὐστάθιος, δὲν προήρχετο ἐκ τῆς ἰδικῆς μου πρωτοβουλίας. Ὑπῆρξαν βασιλικά διατάγματα καὶ τούτοις ἐγὼ ὑπετάγη, νομοτύπως ἐνεργήσας ἐν παντί.

Καὶ ἰδοὺ τὸ πρῶτον ἐρώτημα, ὅπερ θὰ λάβῃ ἀπάντησιν καταπέλτην: «οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· λεγέτω ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, εἴγε αὐτῇ ἀρέσκει, κατὰ τοὺς κανόνους τῶν πατέρων νὰ ἐξετασθῆναι τὴν περὶ τούτου ζήτησιν ἢ κατὰ τὰ

θεῖα πραγματικὰ (τούτέστιν πολιτικὰ καὶ διατάγματα), περὶ ὧν τὰ παραστάνα τῆ θεία κορυφῇ ἤδη πᾶσι φανερὰ κατεστήσαμεν». Ἴδου λοιπὸν καὶ ἡ οἰοεὶ ὡς καταπέλτης ἐξενεχθεῖσα ἀπόφασις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· κατὰ τῶν κανόνων νὰ πραγματοποιηθῶν (=διάταγμα, νόμος, Συντακτικὴ Πράξις κλπ.) μὴ δὲν ἰσχύσει· οἱ κανόνες τῶν Πατέρων νὰ κρατεῖται» (στ. 89).

ὑπὸ τὸν ἀκλόνητον τοῦτον βράχον πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰερωνύμου διαπραχθέντα παρασύρονται, συνθλίβονται καὶ κοινοροποιοῦνται. Εἰς οὐδεμίαν περιπτώσιν δύνανται νὰ εὗρωσι κάλυμμα ἀντικανονικαὶ ἀποφάσεις καὶ ἐνέργειαι, ληφθεῖσαι ὑπὸ τὸ κράτος νόμων καὶ πολιτικῶν διαταγμάτων. Ἴδου διατὶ ὁ Α.Ν. 3/67 ὁ συγχροτήσας τὴν Ἀριστίνδην Σύνοδον, ὁ Α.Ν. 214/67 περὶ Ἐκκλησ. Δικαστηρίων καὶ ἡ Α.Σ.Τ. Συντακτικὴ Πράξις, ἀφήκεν ἐκθετον τὸν Μακαριώτατον πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμον, ὡς καὶ πάσας τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἡ ἁγία Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶπε: «κατὰ τῶν κανόνων πραγματικῶν μηδὲν ἰσχύσει». Ὑπεράνω ὄλων ἴστανται οἱ ἱεροὶ κανόνες, ἀποβαίνουσι δὲ τρομεροὶ ἐκδικηταὶ διὰ πάντα περιφρονητῆν των.

Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Μετὰ τὴν ἐξενεχθεῖσαν ἀπόφασιν ὁ Βηρυτοῦ ἀπεγυμνώθη. Καὶ διὰ νὰ καταστῇ ἐτι πλέον σαφεστέρα ἢ καταδίκη του ἐτέθη εἰς τὴν Σύνοδον νέον ἐρώτημα: «οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· νῦν καιρὸς ἐστὶ διδαχθῆναι ἡμᾶς παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, εἰ ἔξεστι κατὰ θεῖον πραγματικὸν (=πολιτικὸν νομοθέτημα) ἀλλοτρίας ἐκκλησίας δίκαια ἐτεροῦς ἐπισκοπῶν παραιρεῖσθαι». Ἴδου καὶ ἡ ἀπάντησις: «Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· οὐκ ἔξεστι τοῦτο· παρὰ τοὺς κανόνους ἐστίν».

Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης αἱ χειροτονίαι τοῦ Βηρυτοῦ ἔμειναν ἐκθεταί. Ὁ Εὐστάθιος ἐχειροτόνησεν ἐπισκόπους, καταλαθόντας θρόνους μὴ κανονικῶς κενωθέντας, ἀλλ' ἐπὶ τῇ θάσει πολιτικῶν διαταγμάτων.

Τοῦθ' ὅπερ συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ πρ. Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου. Αἱ ὑπ' αὐτοῦ γενομέναι χειροτονίαι καὶ καταστάσεις Μητροπολιτῶν ὑπῆρξαν κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀντικανονικαί, ἐφ' ὅσον «οὐκ ἔξεστι κατὰ θεῖον πραγματικὸν ἀλλοτρίας ἐπισκοπῆς δίκαια ἐτέρους ἐπισκόπους παραιρεῖσθαι».

Συνεχιζομένης τῆς διαδικασίας ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διαπυθάνεται παρὰ Φωτίου «ποίας ἐκκλησίας ὑπ' αὐτὸν μητροπολίτην τυγχάνοντα ἐπίσκοπον ἀφείλετο ὁ εὐλαδέστατος Ἐπίσκοπος Εὐστάθιος ἢ τι περὶ τῶν χειροτονιῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων πέπρακται» (στ. 89). Καὶ ὁ Φώτιος καταγγέλλει πλέον ρητῶς τὸν Εὐστάθιον ὅτι «ἔλαβε Βίβλον, Βότρυν, Τρίπολιν, Ὁρθωσιάδα, Ἀρκὰς καὶ Ἀντάραδον καὶ παρακαλῶ, συνεπλήρωσε, κλεψάσαι τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ταύτας τῷ θρόνῳ Τύρου ἀποκατασταθῆναι».

Κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διαδικασίας ταύτης καὶ ἕτερα ζήτήματα φωτίζονται. Οὕτω διευκρινίζεται τὸ θέμα τῆς Συνόδου, ἥτις παρέσχε τὴν συγκατάθεσιν τῆς εἰς τὸν Βηρυτοῦ Εὐστάθιον. Ἐφ' ὅσον αἱ ἐνέργειαι τοῦ Βηρυτοῦ ὑπῆρξαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐξ ἀντικειμένου

ἀντικανονικαὶ οὐδεμία ἀπόφασις Συνόδου εἶναι δυνατόν νὰ καλύψῃ κανονικῶς τὰ ἀντικανονικῶς διαπραχθέντα. Τίς δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη; Ἡ συνέλευσις «τῶν ἐπιδημούντων τῇ Βασιλίδι πόλει». Εἶναι τῷ ὄντι Σύνοδος ἡ τοιαύτη συνέλευσις; Ἡ ἀπάντησις, ἣτις ἐδόθη ὑπῆρξε καταφατικῆ. «Σύνοδος καλεῖται καὶ συνάγονται καὶ οἱ καταπονοῦμενοι τῶν δικαίων ἀπολαύουσι» (στ. 92). Ἐπομένως ὁ Βηρυτοῦ ἐκαλύπτετο εἰς τὰς ἐνεργείας του διὰ τῆς ἀποφάσεως μιᾶς κανονικῆς Συνόδου. Καὶ ὅμως εἰς οὐδὲν τὸν ὠφέλησεν ἡ κάλυψις αὕτη, τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν ἀποδειχθεισῶν ἀντικανονικῶν. Διὸ καὶ μείζων Σύνοδος, ἦτοι ἡ Δ' Οἰκουμενικῆ, χωρεῖ εἰς τὴν ἀκύρωσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου ἄνευ ἐτέρου, ὀριστικῶς καὶ τελεσιδικίως.

Ὡς ἐν παρόδῳ ὁ Τύρου Φώτιος διαμαρτύρεται καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος ἔκριεν αὐτὸν ἀπόντα καὶ ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν ποινὴν τῆς ἀκοινωνησίας ἐπὶ ρκβ' ἡμέρας. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος προέδῃ εἰς τινα διευκρίνισιν, εἰπὼν: «ἀνακόλουθά τινα ἔπραξε καὶ ἀγανακτήσασα ἡ σύνοδος ἐνταῦθα, κατὰ κανόνας κινήθεισα, ἀκοινωνησίαν αὐτῷ ἐπεμψεν» (στ. 92). Ἐνταῦθα ἡ Σύνοδος ἀπησχολήθη μὲ τὸ θέμα «εἰ ἔξεστι τὸν ἀπόντα καταδικάζεσθαι» καὶ ἀπεφάνθη ὅτι «ἀπόντα οὐδεὶς κατακρίνει». Ἀλλὰ θεδαίως πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν πραγματικὴν ἐννοίαν αὐτῆς τῆς διαπιστώσεως.

Προκειμένου συγκεκριμένου τινος παραπτώματος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκδοθῇ καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἀπόντος τοῦ κατηγορουμένου. Καὶ ὁ Φώτιος ἄλλωστε διὰ συγκεκριμένον παράπτωμα κατηγορεῖτο, ἦτοι διότι «ἀνακόλουθά τινα ἔπραξε». Ἀλλ' ὅταν πρόκειται διὰ γενικῆς φύσεως κανονικὰ παραπτώματα τότε οὐδόλως χρειάζεται ἡ κλήσις τοῦ κατηγορουμένου, ἡ παρουσία καὶ ἡ ἀπολογία του ἐν τῇ Συνόδῳ. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον καὶ ἡ Ἁγία Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεως διὰ τοὺς ὑπὸ τοῦ Βηρυτοῦ χειροτονηθέντας Ἐπισκόπους, ἐπροχώρησεν ἐ ρ ἡ μ η ν α ὕ τ ω ν κ α ι τ ο ὺ ς κ α τ ε δ ῖ κ α σ ε ν ε ἰ ς ἔ κ π τ ω σ ι ν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ Σύνοδος, ἀσχοληθεῖσα ὀλίγον πρὶν μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐν ἀπουσίᾳ καταδικασθέντος Φωτίου, εἶχε πλήρη ἐπίγνωσιν τοῦ συναφοῦς προβλήματος, προκειμένου διὰ τοὺς ἐπὶ ἀντικανονικότητι κρινομένους ἐπισκόπους τοῦ Εὐσταθίου καὶ ἀπέδειξεν ἐν τῇ πράξει ὅτι οὐχὶ ἐξ ἀμελείας ἢ παραδρομῆς τινος, ἀλλ' ἐν πλήρει ἐπιγνώσει ἐπροχώρησεν εἰς τὴν λήψιν τῆς καταδικαστικῆς περὶ ἐκπτώσεως αὐτῶν ἀποφάσεώς της, ἄνευ παρουσίας τῶν καταδικασθέντων καὶ δίχα τῆς ἀπαραιτήτου, διὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν, διαδικαστικῆς διαδικασίας. Ἐπιθεδαιωτικὸν τῆς ἐπικρατήσεως τῆς τοιαύτης ἀρχῆς εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι καὶ ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀκριτῶς κατεδίκασε τὸν Ἄρειον, ἡ Β' τοιαύτη ἄνευ διαδικαστικῆς ἐνεργείας κατεδίκασε τὸν Ἀπολλινάριον, ἡ Γ' ἀναπολόγητον ἔκριε τὸν Νεστόριον κλπ.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ κοινωγία τῶν κανονικῶν καὶ ἀντικανονικῶν ἐπισκόπων οὐδὲν ἐπιχείρημα θεμελιῖ ὑπὲρ τῆς ἄρσεως τῆς ἀντικανονικότητος τῶν τελευταίων. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Φωτίου καὶ τοῦ Εὐσταθίου δὲν διεκόπη ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴ κοινωγία, ἅτε τοῦ

Φωτίου διασθέντος μάλιστα εἰς προσυπογραφὴν τῶν ἀποφασισθέντων. Οὐδόλως ἐν τούτοις προεβλήθη ἡ ὑφισταμένη κοινωγία ὡς ἐμπόδιον διὰ τὴν εἰς ἐκπτώσιν καταδικῆν τῶν ἀντικανονικῶς ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου κατασταθέντων, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ σταθῇ τοιοῦτον ἐπιχείρημα, ὅπερ μόλις ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἀνεκαλύφθη. «Ἐφέυκε γὰρ τὰ τῶν ἱερῶν δίκαια μηδέποτε ἐλαττωσθαι ἀπὸ τῆς τῶν προεστώτων χαυνότητος» (στ. 88).

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ ἀνάγκης παρεχομένης συνευδοκίας πρὸς τοὺς ἀντικανονικῶς πράττοντας ἡ σύνοδος ἀπεδέχθη τὴν ἄποψιν τοῦ Μητροπολίτου Φωτίου καθ' ἣν «οὐδὲν τοῦτο προκρίνει μοι τῶν θεϊκῶν (δηλ. τῶν βασιλικῶν, πολιτειακῶν) καὶ τῶν θείων νόμων τὰ μὴ ἐκ προθέσεως, ἐξ ἀνάγκης δὲ γινόμενα μηδεμίαν ἔχειν ἰσχὺν διορίζοντων» (στ. 89).

Ἐξαντλήσαντες ἤδη τὰ ἐν παρόδῳ ἀναφύεοντα καὶ λύσιν λαθόντα ἐπὶ μέρους θέματα, ἔλθωμεν δὴ ἐπὶ τὸ κύριον θέμα καὶ ἴδωμεν τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου. Ὁ Φώτιος κατήγγειλε ἤδη τὸν Εὐστάθιον, ὡς ἀρπάσαντα τοὺς θρόνους τῆς Β' Φοινίκης. Καὶ ζητεῖ πλέον ἀκύρωσιν πασῶν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Εὐσταθίου, ἀνατροπὴν τῶν βίᾳ καὶ δυναστείᾳ ἐπιβληθέντων πραγματικῶν δεδομένων, ἐπιστροφὴν τῶν ἀρπαγέντων, καὶ τιμωρίαν τῶν παρανομησάντων ἄνευ οἴκτου. «Φώτιος ὁ εὐλαβεστάτος Ἐπίσκοπος Τύρου εἶπεν· οὐδὲν ἕτερον ἀξιῶ, καὶ δέομαι τῆς ὑμετέρας δικαιοκρατίας, ἢ τοὺς κανόνας στήσαι καὶ τοὺς παρ' ἐμοῦ μὲν χειροτονηθέντας ἐνθέσμως, ἐκδληθέντας δὲ καὶ γενομένους πρεσβυτέρους, ἀποκαταστήσαι καὶ λαβεῖν με τὰς ἐκκλησίας». Εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ἡ Σύνοδος ἐδόθησεν: «αὕτη δίκαια αἴτησις· οἱ κανόνες κρατεῖτωσαν» δίκαια ἡ αἴτησις Φωτίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου» (στ. 92).

Ἀκολουθῶν τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ Νικοπόλεως τῆς Ἡπείρου Ἀττικὸς, ὅστις εἶπεν· «... ἰκετεύομεν καὶ γυν τὴν δύναμιν τῶν κανόνων εἰς πάντα καὶ πάσας τὰς ἐπαρχίας ἰσχύειν ἀργούντων πάντων τῶν ἐκ περιδρομῆς πραγματικῶν γενομένων καὶ ἀνατρεφάντων τὰ πνευματικῶς καὶ κατὰ Θεὸν θεσπισθέντα παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων» (στ. 93). Ἐν συνεχείᾳ ἡ Σύνοδος ἐπροχώρησεν εἰς τὰς ἀποφάσεις της πρὸς ὀριστικὴν ρύθμισιν τοῦ ἀνακύψαντος θέματος. Καὶ εἰς μὲν τὸν Φώτιον ἀνεγνώρισεν «τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν ἐν ὄλαις ταῖς πόλεσι τῆς πρώτης Φοινίκης ἐπαρχίας». Περὶ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ἀπομακρυνθέντων ἐπισκόπων τοῦ Φωτίου καὶ δὴ εἰς τὸν τοῦ πρεσβυτέρου βαθμὸν υποβιβάσθέντων, ἡ Σύνοδος ἀπεφάσισε τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν αὐτῶν εἰς τὸν βαθμὸν καὶ τὸν θρόνον, ὃν κατεῖχον. «Περὶ τῶν ἐπισκόπων τῶν χειροτονηθέντων παρὰ Φωτίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, ἀποκινήθέντων δὲ παρὰ Εὐσταθίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου καὶ μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν πρεσβυτέρων εἶναι κελευσθέντων, τί παρίσταται τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ; Ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· ἐπισκόπους αὐτοὺς εἶναι ἀξιούμεν· δίκαιον αὐτοὺς εἶναι ἀπολαβεῖν τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ τὰς πόλεις, ὡς χειροτονηθέντας παρὰ τοῦ μητροπολίτου, ἢ χειροτονία τοῦ πατρὸς Φωτίου κρατεῖτω. Σεβαστιανὸς ὁ εὐλαβεστάτος Ἐπίσκοπος Βερροίας Θράκης εἶπε· τοῦτο πάντες παρακαλοῦμεν ἀποδοθῆναι αὐτοῖς κ α ι τ ἡ ν · ἐ π ι τ ι μ ῖ α ν κ α ι

τήν επισκοπήν καὶ τὸν θρόνον αὐτῶν καὶ τήν τιμήν ὡς χειροτονηθεῖσι παρὰ τοῦ μητροπολίτου· οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· τὰ περὶ τούτου τελείως ψηφίζεσθαι καὶ τυποῦν τῆς ἁγίας συνόδου... πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· δικαία ἡ κρίσις τῶν πατέρων· πάντες τὰ αὐτὰ λέγομεν· οἱ πατέρες δικαίως ἐψήφισαν· ἡ ψήφος τῶν ἀρχιεπισκόπων κρατεῖται· οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· τὰ ἀρέσαντα τῆ ἁγία συνόδῳ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον βέβαια φυλαττέσθω» (στ. 93-96).

Τέλος ἡ Ἁγία Δ' Οἰκουμένη Σύνοδος ἐπελήφθη καὶ τοῦ θέματος τῶν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βηρυτοῦ χειροτονηθέντων καὶ κατασταθέντων ἀντικανονικῶν ἐπισκόπων, ἀπεφάσισε δὲ τὴν ἀκύρωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῶν, ἤτοι τὴν ἐκ τοῦ θρόνου ἔκπτωσιν, καὶ δὴ καὶ δίχρα ἀπολογίας ἢ ἐτέρας τιγὸς διαδικασίας, ἀπάντων τῶν κατακριθέντων ἐκτὸς τῆς Συνόδου εὐρισκομένων. Τὴν σχετικὴν πρότασιν διετύπωσε τῆ Συνόδῳ ὁ Σεβαστοπόλεως Κεκρόπιος. «Κεκρόπιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Σεβαστοπόλεως εἶπεν· ὑπὲρ τοῦ μηδὲ τὴν ὑμετέραν ἐξουσίαν αἰτίασιν παρ' ἐκάστου προσώπου δέχεσθαι καὶ κάμνειν, μήτε ἡμᾶς συντρίβεσθαι, δεόμεθα ὥστε ἀργήσαι ἀναντιρρήτως τὰ ἐπιβλάθη τῶν κανόνων πραγματικὰ πραχθέντα τισὶν ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ, κρατήσαι δὲ τοὺς κανόνας διὰ πάντων· οὕτω γὰρ καὶ ἡ πίστις φυλάττεται, καὶ ἐκάστη ἐκκλησία ἔξει τὸ ἀσφαλές· καὶ μὴ ἐξῆναι παρὰ κανόνας χειροτονεῖν τινας. Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· εἰ πάσα ἡ ἀγιωτάτη σύνοδος συναινῇ τῇ αἰτήσῃ Κεκροπίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου διδασκέτω. Ἡ ἁγία σύνοδος ἐβόησε· πάντες τὰ αὐτὰ λέγομεν· ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσῃ· οἱ κανόνες κρατεῖται· καὶ τούτο παρ' ὑμῶν γεγέννηται. Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον·

Κατὰ τὴν ψήφον τῆς ἁγίας Συνόδου καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις ἐπαρχίαις τὰ τῶν κανόνων κρατεῖταισσαν... τὰ διαληφθέντα (ἤτοι τὰ ἀποφασισθέντα) ἔργῳ παραδοθήσεται» (στ. 96-97).

Ἐπιστεγάζοντες, ἔθεν τὴν παροῦσαν ἀνάγνωσιν ἐπιθυμοῦμεν καὶ αὐθις νὰ τονίσωμεν ὅτι ἡ Δ' Οἰκουμ. Σύνοδος, ὑποστηρίζουσα τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων ἔναντι τῶν νομοθετημάτων τῆς Πολιτείας, ἐκήρυξεν ἐκπτώτους, ὡς ἀντικανονικούς, καὶ ἀνευ κρίσεως ἢ ἀπολογίας, τοὺς χειροτονηθέντας ἐν τῇ ἀντικανονικῶς συσταθείσῃ μητροπόλει Β' Φοινίκης ἐπίσκοπους, ὑπὸ τοῦ ἐπίσης ἀντικανονικῶς ἀνακηρυχθέντος μητροπολίτου Εὐσταθίου τῆς πόλεως Βηρυτοῦ. Ἡ δὲ προὔπαρξασα ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τοῦ Φωτίου πρὸς τὸν Βηρυτοῦ Εὐστάθιον καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐπίσκοπους εἰς οὐδὲν ἴσχυσε διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν εἰς ἐκπτώσιν καταδικήν αὐτῶν. Οὕτω καθαρὰ λοιπὸν εἶναι ἢ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κρατήσασα πράξις ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, ὥστε οὐδὲν σημεῖον νὰ παραμένῃ ἀδιασάφην.

10) Η ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΛΥΣΙΣ

Διὰ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων ἐλέγχεται ὡς ἀθυραίρετος καὶ πάντῃ ἀδόκιμος ἢ προτεινομένη λύσις περὶ ἀκυρώσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς κατ' Ἰανουάριον 1974 συγκροτηθείσης Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ συγκλήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἐκείνης, ἣτις ὑφίστατο κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1973, ὅτε ὁ Μακαριώτατος πρ. Ἀθηνῶν παρητήθη. Κατ' ἀρχὴν μὲν διότι εἰς τὴν Ἱεραρχίαν αὐτὴν μετέχουσι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1967 μέχρι 1973 ἐκλεγέντες Ἱεράρχαι, ἣτοι οἱ ὑπὸ τῆς Ἀριστινίδην Ἱερᾶς Συνόδου κυρίως ἐκλεγέντες, οἵτινες εἶναι ἀντικανονικῶς καρπὸς ἀντικανονικῆς ρίζης, ὡς ἄλλωστε τοῦτο δεχεται καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ πατὴρ τῆς ὡς ἄνω προτάσεως καθηγητῆς κ. Μουρατίδης ἐν ἀρχῇ τοῦ πρόσθεν μνημονευθέντος ἄρθρου αὐτοῦ. Πῶς λοιπὸν οἱ οὕτως ἀντικανονικῶς ἀναδειχθέντες Ἱεράρχαι θὰ κληθῶσι νῦν νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ λεγομένου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος καὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱεραρχίας;

Ἐξ ἄλλου αἱ ἀποφάσεις αὐταὶ τῆς Ι.Σ.Ι. ἔχουν ἤδη ὑλοποιηθῆ. Ἐπιστροφή εἰς οἰανδήποτε προηγουμένην κατάστασιν οὔτε συμφέρουσα, οὔτε κανονικῆ, οὔτε δυνατῆ εἶναι. Ἄν δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἴδωμεν τὴν κανονικότητα τῶν ἀποφάσεων, ἄς εἴμεθα τοῦλάχιστον ρεαλισταί. Ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένη πορεία εἶναι μία καὶ μοναδική: συμμόρφωσις πρὸς τὴν δημιουργηθεῖσαν νέαν τάξιν πραγμάτων. Οἱ ἀπομακρυνθέντες τοῦ θρόνου τῶν δὲν εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι, διὰ νὰ διεκδικήσουν τὰ δικαιώματά των ἢ τὸ δίκαιόν των διὰ προσφυγῶν, διαμαρτυριῶν ὀχλοκρατικῆς φύσεως, συλλαλητηρίων καὶ ἄλλων ἀναρχικῶν ἐκδηλώσεων. Εἶναι Ἀρχιερεῖς καὶ Ποιμένες, εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρώτου Ἀρχιερέως καὶ Μεγάλου Ποιμένος, τοῦ Κυρίου, ὅστις «λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως» (Α' Πέτρ. 6' 23). Ἄς δώσουν εἰς τὸν λαὸν ὑψίστον παράδειγμα ὑπακοῆς. Ἀκουσάτωσαν τοῦ Μ. Βασιλείου λέγοντος: «Ἐκεῖνο γὰρ εἰδέναι βούλομαι τὴν σύνεσιν ὑμῶν, ὅτι ἐκεῖνος μέγας παρὰ Θεῶν ὁ ταπεινοφρόνως ὑποκατακλιθεὶς τῷ πλησίον, καὶ ἀνεπαισχύντως ἐφ' ἐαυτὸν δεξάμενος τὰ ἐγκλήματα, κἀν μὴ ἀληθῆ ἦ, ὑπὲρ τοῦ τὸ μέγα ὄφελος τὴν εἰρήνην χάρισασθαι τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ. Γενέσθω οὖν ἐν ὑμῖν ἄμιλλα ἀγαθῆ, τίς πρῶτος καταξιωθῆ υἱὸς Θεοῦ κληθῆναι, διὰ τῆς εἰρηνοποιίας ἐαυτῷ τὸ ἀξίωμα τοῦτο περιποιησάμενος» (Ἐπιστολὴ 219 τῷ Σαμοσάτων κλήρω ΕΠΕ 3, 32).

Ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἐχρήσατο ράβδῳ καὶ μαστιγῷ, ἄς δεχθῶσιν ὅ,τι ἡ Μήτηρ ἔδωκεν αὐτοῖς, «ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸν ὀρθοδοξοῦντα λαὸν εἰς πολλὰ κατατέμνεσθαι μέρη, τοῖς προεστῶσι συναφιστάμενον. Πάντα γὰρ δεῖ σπουδάσαι δευτέρα ἠγγίσασθαι τῆς εἰρήνης» καθὼς πάλιν ὁ Μ. Βασίλειος λέγει. (Ἐπιστολὴ 69 Ἀθανασίῳ Ἐπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας, ΕΠΕ 1, 376-378).

Ἐὰν ἔχωσι γνήσιον ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, ἄς δεχθῶσι μετὰ ταπεινοφροσύνης τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας. Ἄς προτάξωσι τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ προσωπικοῦ τῶν συμφέροντος. Ἡ Ἐκκλησία ἔκρινε νὰ θέσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐφεδρίαν. Ἄς πει-

θαρχήσουν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. «Εἰ δέ τις καὶ κόπος ἐστὶν ἐν τῷ πράγματι, πέπεισμαι τῷ Κυρίῳ μὴ εἰς κενὸν ὑμῖν ἀποθήσεται τοῦτο. Ὡστε ὅσοι ἂν ἐν πλείοσι πειρατηρίοις γένησθε, τοσοῦτω πολυτελέστερον τὸν παρά τοῦ δικαίου κριτοῦ μισθὸν ἀναμέγετε». (Μ. Βασιλείος, Ἐπιστολὴ 238 Νικοπολίταις πρεσβυτέρους, ΕΠΕ 3, 220).

Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος ἐναπόκειται εἰς χεῖρας τῶν. Ἐὰν πειθαρχήσουν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἀποδείξωσι ὅτι εἶναι εὐπειθή τέκνα, ὅτι δὲν σπεύδουν πρὸς τὰ ἀξιώματα, ὅτι δὲν ἀποβλέπουν εἰς τοὺς θρόνους, ἀλλ' εἰς τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας. «Οὐ γὰρ καὶ τὸν Θεὸν ἀπολοῦσιν οἱ τῶν θρόνων παραχωρήσαντες, ἀλλ' ἐξουσι τὴν ἄνω καθέδραν, ἢ πολὺ τούτων ἐστὶν ὑψηλότερα τε καὶ ἀσφαλεστέρα». (Γρηγ. Θεολόγος Migne 36, 492).

Ἡ δὲ Ἐκκλησία, φιλόστοργος οὕσα Μήτηρ, καὶ ἐὰν ἠδίκησε τὰ τέκνα τῆς ἔχει πάντοτε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναθεωρήσῃ τὰς ἀποφάσεις τῆς καὶ νὰ τιμῆσῃ τὴν εὐπειθειαν καλῶν τέκνων, ἀνακαλοῦσα ἐν τῇ Διοικήσει καὶ πάλιν ταῦτα καιρῷ τῷ δέοντι καὶ καθιστώσα αὐτὰ εἰς θρόνους χηρεύσοντας.

Πᾶσα ἄλλη λύσις οὔτε ἐφικτὴ εἶναι, οὔτε ἐμπρέπουσα ἀνδράσι πνευματικοῖς.

11) ΜΕΤΡΟΝ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ

Ἐπειδὴ τῶν ἀνθρώπων αἱ διάνοιαι ἐν τοῖς ἐσχάτοις τοῦτοις καιροῖς ἐπισκοτιζονται, οἱ ὀφθαλμοὶ μυωπάξουσι καὶ αἱ καρδίαι ἀπολείπονται νηφαλιότητος, μέτρον συγκρίσεως ἐπιθυμοῦμεν νὰ παρέξωμεν ὧδε, διὰ τῆς παρουσίας ἐπιστημονικῆς σημειώσεως.

Τὸ πρόβλημα, ἔπερ ἀντιμετωπίζουσι οἱ σήμερον τοῦ θρόνου τῶν ἀπομακρυνθέντες Μητροπολίται, ἀντιμετώπισε καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὡς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Γρηγόριος ἀνεκηρύχθη Ἀρχιεπίσκοπος ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθούσης ἐν ἔτει 381 μ.Χ. Δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἢ ἐκλογὴ του δὲ ἐθεωρήθη ἱκανοποίησις πανδήμου πόθου καὶ αἰτήματος τοῦ λαοῦ τῆς Βασιλευσούσης. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Γρηγόριος ἀνεδέχετο τὴν προεδρίαν τῆς Οἰκουμενικῆς ἐκείνης Συνόδου, διαδεχόμενος τὸν Ἀντιοχείας Μελέτιον. Μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς προσήλθον εἰς τὴν Σύνοδον καθυστερημένοι οἱ δεδηλωμένοι ἐχθροὶ του ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Μακεδονίας, οἵτινες καὶ ἦσαν ἀνέκαθεν δυσμενῶς διατεθειμένοι πρὸς αὐτόν. Οὗτοι ἅμα τῇ προσελεύσει των, ἔθεσαν εὐθὺς ζήτημα κανονικότητος τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Γρηγορίου εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς κατέχοντα δῆθεν τὸν τῶν Σασίμων, εἰς ὃν οὐδέποτε οὗτος εἶχεν ἐγκατασταθῆ. Ἡ ἀντικρουσὶς τῆς κατηγορίας ταύτης ἦτο καθ' ὀλοκληρίαν ἀπλουστάτη καὶ εὐχερῆς πλέον δὲ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Γρηγόριος ἠδύνατο νὰ ἀποδείξῃ πειστικώτατα εἰς τὸν ἀπόλυτον βαθμὸν τὴν κανονικότητα τῆς ἐκλογῆς του εἶχε καὶ τὸ ἠθικὸν ἐπιχειρήμα ὅτι ἡ ἀμφισβήτησις εἶχε προκληθῆ ὑπὸ δεδηλωμένων ἐχθρῶν του, συνεπεία δὲ τούτου ἠδύνατο νὰ ἀδικατορήσῃ τελείως, μηδεμίαν διδούσιν ἀπάν-

τησιν καὶ σημασίαν εἰς τὰς αἰτιάσεις τῶν ἐπικριτῶν του.

Καὶ ὅμως! Ὁ Γρηγόριος ἐτέραν ὁδὸν προέκρινε. Τὴν ὁδὸν τῆς θυσίας. Ἐθυσίασεν ἑαυτὸν καὶ τὸν θρόνον χάριν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐγερθεὶς ἐπὶ τῆς προεδρικῆς ἔδρας ἐξεφώνησε λόγον, ὅστις ἀφήκεν ἐμβροντήτους τοὺς ἀκροατάς. «Ἄνδρες συμποιμένες τῆς ἱεράς ποιμνῆς Χριστοῦ, αἰσχρὸν μὲν εἶη καὶ παντελῶς οὐχ ὑμῶν, εἰ, τοὺς ἄλλους εἰρήνην παιδεύοντες, αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους πόλεμον ἤρασθε. Πῶς δι' ἃ ὁμοιοῦν ἐτέρους πείσητε, αὐτοὶ ὄντες περὶ τὰ δοκούντα ἀσύμφωνοι; Ἄλλ' ἱκετεύω ὑμᾶς πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς καλῶς τε καὶ εἰρηνικῶς διαθέσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους. Εἰ δέ τι ὑμῖν ἐγὼ τῆς διαστάσεως αἴτιος, οὐκ εἰμι σεμνότερος Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Βάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παύσεται ἄφ' ὑμῶν ὁ κλύδων τῶν ταραχῶν. Αἰροῦμαι παθεῖν ὅ,τι ἂν βούλησθε, καίπερ ἄθῳος ὢν, τῆς ὑμῶν ἐνεκεν ὁμοιοῦμαι. Θρόνου ἐξώσατε, πόλεως ἀπελάσατε. Μόνον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην, ὡς ὁ Ζαχαρίας φησὶν, ἀγαπήσατε. Ἐρρωσθε, ἱεροὶ ποιμένες, καὶ τῶν ἐμῶν πόνων μνημονεύοντες, μὴ ἀπολήξετε». Ταῦτα εἰπόντος, αἰδῶς τις αὐτοῦ εἶχε τοῖς εἰρημένους κατακυνέτας. Ὁ μὲν οὖν ἐπὶ τὴν Καππαδοκῶν βασιτοῦμενος, ἐξήει τοῦ συλλόγου συμμιγῆς χαρᾶ τε καὶ κατηφεία τὸ μὲν, ὅτι τῶν πόνων ἀνάπαυαν ἠῦρατο, τὸ δὲ τοῦ ποιμνίου χάριν, ὅπως αὐτὸ καταλείψειεν». (Migne 35, 300 B).

Τοιοῦτος ἦτο ὁ θεῖος Γρηγόριος! Καὶ ἐκαυχᾶτο ὕστερον τὴν ἐν Κυρίῳ καύχησιν διὰ τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν του καὶ ἐμμέτρως ἐμελωδῆσεν αὐτήν, ὡς ἀκούθως:

«Ἐπὶ δὲ κινεῖν, ἃ προείπον, ἠξίου
Ἐρρηξά δεσμά, τὴν ἀφορμὴν ἀμένως
(Ὅδκ ἂν πείσαιμι τοὺς φιλάργους οὔποτε.
Εὐδηλὸν ἐστὶ, πλὴν ἀληθές) ἤρασα.
Καιρὸς γὰρ ἦν μοι, καὶ παρελθὼν εἰς μέσους,
Τὰδ' εἶπον: «Ἄνδρες οὖς συνήγαγεν Θεός,
Ὡς ἂν τι βουλεύσησθε τῶν Θεῶ φίλων,
Τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς δευτέρου κείσθω λόγου
(Μικρὸν γάρ, ὡς γε πρὸς τοσοῦτον συλλογον,
Ὅπως ποθ' ἐξεῖ, κλῆν μάτην αἰρώμεθα).
Ἔμεις δὲ πρὸς τι μείζον ὑφοῦτε φρένα.
Εἰς ἐν γενέσθε, συνδέθητε ὀφὲ γούν.
Ἔως τίνος γελώμεθ' ὡς ἀνήμεροι,
Καὶ τοῦτο μανθάνοντες ἐν, πνέειν μάχην;
Δότε προθύμως δεξιὰς κοινωνίας.
Ἐγὼ δ' Ἰωνᾶς ὁ προφήτης γίνομαι.
Δίδωμι ἑμαυτὸν τῆς νεῶς σωτηρίαν,
Καίπερ κλύδωνος τυγχάνων ἀναίτιος.
Ἄραντες ἡμᾶς ρίψατε κλήρου φορᾶ.
Κήτος με δέξεται ἐκ θυτῶν φιλόξενον.
Ἐντεῦθεν ἄρξασθ' ὁμοιοῦν! ὀδεύετε
Πρὸς πάντ' ἐφεξῆς. Οὗτος εὐρυχωρίας
Τόπος καλεῖσθω, Τοῦμόν οὕτως εὐκλεῆς.
Ἄν μέχρις ἡμῶν στήτε, τοῦτ' ἐπιτιμίαν
Μόνον τίθημι, καὶ θρόνων ὑπερμαχεῖν.
Ἄν οὕτω φρονῆτ' οὐδὲν ἔσται δυσχερές.
(Migne, 37 1157 - 1158).

Διὰ τὴν ἀσφάλισιν δὲ ἑαυτὸν ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ τρέχει πρὸς τὰ ἀνάγκορα καὶ ζητεῖ ὡς χάριν ἐκ τοῦ Αὐτοκράτορος, νὰ μὴ ἀντιστῆ εἰς τὴν ἀναχώρησίν του. «Ἐλθὼν δὲ εἰς τὰ βασίλεια, ἦτει χάριν τὸν αὐτοκράτορα, τοιάδε εἰπὼν πρότερον. «Σὺ μὲν, ὦ βασιλεῦ, ὦν τὴν Ἐκκλησίαν εὐηργέτησας, ἀντιμετρήσαι σοι Χριστὸς ἐν ἡμέρᾳ ἀνταποδόσεως· ἦν δὲ νῦν αἰτῶ χάριν, ὦ κράτιστε, δοῦναι μὴ ἀπαρνήσῃ. Οὐδὲν περὶ χρημάτων ἰκετεύω, οὐδὲ ποθῶ πολυτελεῖ θυσιαστηρίων σκεπάσματα, οὐ συγγενῶν ἀρχάς, ἀλλ' ἰκετεύω τῶν πόγων ἀνεθῆναι. Αἰγγέτω δὲ καὶ φθόνος, εἰρηγενεύτωσαν οἱ ἐπίσκοποι, σοῦ μάλιστα τοῦτο σπουδάξοντος. Παῦσον τῶν ἱερέων τὸν πόλεμον, ὁ στήσας βαρβάρων θράσος· τὰ μέγιστα τρόπαια τοῦ σοῦ κράτους κόσμησον, τῇ συμφωνίᾳ τῶν ἐπισκόπων. Ταύτην ἐγὼ δωρεὰν αἰτοῦμαι ταύτην τελευταίαν μοι παρέχεις χάριν». Θαυμάσας δὲ τὰ εἰρημένα ὁ τε αὐτοκράτωρ καὶ οἱ τῆς συγκλήτου δουλῆς, οἷα σφοδρῶ τῷ περὶ αὐτὸν πόθῳ συντετηχότες, μόλις ἀπέλυσαν αὐτὸν τὴν ἔξοδον ἐπιτρέψαντες». (Migne 35, 300-301).

Καὶ νῦν, τῆς ἀδείας τοῦ Αὐτοκράτορος τυχὼν, συγκαλεῖ τὸν λαὸν καὶ ἐκφωνεῖ πρὸς αὐτὸν τὸν περίφημον «Συντακτήριον», ἦτοι τὸν ἀποχαιρετιστήριον λόγον του.

Ὁ ρήτωρ ὁμιλεῖ μετ' εὐφροσύνης. Ἀνακεφαλαιώνει τὰ ἐπιτεύγματά του. Δὲν ἐξεγείρει τὰ πάθη τοῦ λαοῦ, δὲν φανατίζει τὰ πλήθη. Χαιρετίζει τὴν Ἀναστασίαν, ἦτοι τὸν μικρὸν ναόν, ἐν ᾧ ἐξεφώνει ἀρχικῶς τοὺς λόγους του ἐν Κωνσταντινουπόλει. Χαιρετίζει τὴν Σύνοδον, τὰ πλήθη τῶν ἱερέων, τῶν μοναχῶν, τῶν φαλατῶν, τῶν χηρῶν, τῶν ὀρφανῶν. Χαιρετίζει ὡσαύτως τοὺς θαυμαστάς τῶν λόγων του, τοὺς μυστικούς καὶ φανερούς στενογράφους, τοὺς βασιλεῖς, τὰ ἀνάγκορα καὶ τοὺς αὐλικούς. Καὶ ἐπιλέγει: «Χαίροις Ἀνατολὴ καὶ Δύσις, ὑπὲρ ὧν καὶ ὑφ' ὧν πολεμούμεθα· μάρτυς ὁ εἰρηγεύσων ὑμᾶς, ἂν ὀλίγοι μιμήσωνται τὴν ἐμὴν ὑποχώρησιν. Οὐ γὰρ καὶ τὸν Θεὸν ἀπολοῦσιν οἱ τῶν θρόνων παραχωρήσαντες, ἀλλ' ἔξουσιν τὴν ἄνω καθέδραν, ἣ πολὺ τούτων ἔστιν ὑψηλότερα τε καὶ ἀσφαλεστέρα. Ἐπὶ πᾶσι τε καὶ

πρὸ πάντων δοῆσσομαι· Χαίρετε, ἄγγελοι, τῆσδε τῆς Ἐκκλησίας ἔφοροι καὶ τῆς ἐμῆς παρουσίας καὶ ἐκδημίας, εἴπερ ἐν χειρὶ Θεοῦ τὰ ἡμέτερα. Χαῖρέ μοι, ὦ Τριάς, τὸ ἐμὸν μελέτημα καὶ καλλώπισμα καὶ σῶζοιο τοῖσδε, καὶ σῶζοις τούσδε, τὸν ἐμὸν λαὸν (ἐμὸς γάρ, καὶ ἄλλως οικονομώμεθα)· καὶ ἀγγέλοιό μοι διαπαντὸς ὑφουμένη, καὶ αὐξουμένη καὶ λόγῳ καὶ πολιτεία. Τεκνία, φυλάσσοιτέ μοι τὴν παρακαταθήκην· μέμνησθέ μου τῶν λιθασμῶν. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν». (Migne 36, 492).

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Γρηγόριος! Τὰ πάντα ἔδιδε διὰ τὸν Θεόν, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν γαλήνην τῆς Ἐκκλησίας. Ναι, τὰ πάντα! Ἀποβαίνει οὕτω μέτρον συγκρίσεως διὰ τὴν ἰδικήν μας ἐποχὴν. Γρηγορίων ἔχομεν ἀνάγκην. Ἡ εὐκαιρία παρέχεται. Ἄς ἀρθῶσιν οἱ φωνασκοῦντες ὑπεράνω τῶν μικροτήτων. Ἄς θυσιάσουν τι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἄς εἰπωσι, ὡς καὶ ὁ Γρηγόριος, καίτοι θεδαίως οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ παραλληλισμὸς μετὰ τῆς κανονικότητος ἐκείνου καὶ τῆς ἀντικανονικότητος αὐτῶν: «Εἰ δὲ νικᾷ παρ' ὑμῖν τὰ νῦν, καὶ τὰ πρῶην ὡς ἔωλα καταφρονεῖται, ἀ λ ὦ π ω ς τ ῆ ς ἐ π ι σ κ ο π ῆ ς ἐ ξ ἰ σ τ α μ α ι. Βουλεύεσθε, πράττετε τὰ καθ' ἑαυτοὺς, τὰ παριστάμενα. Ἐμοὶ δὲ ἀγαπητὸν ἢ ἐρημία πάλοι καὶ νῦν. Οὐ γὰρ καὶ Θεοῦ εἰρξουσιν οἱ τὸν θρόνον ἀποστερήσοντες» (Migne 35, 297).

Εἰ δὲ καὶ βούλοιντο μεγαλυτέρου πνευματικοῦ ὕψους τυχεῖν οἱ Σεβασμιώτατοι «πρῶην» καὶ τιτουλάριοι Μητροπολίται καὶ ταῦτα λεγέτωσαν πρὸς τὴν κρίνασαν αὐτοὺς σεπτὴν τῆς Ἱεραρχίας Σύνοδον: «δότε μοι τὴν χάριν ταύτην· μετὰ τῶν εὐχῶν ἡμᾶς ἀποπέμψατε· αὕτη γενέσθω μοι τῆς ἀθλήσεως ἢ ἀνάρρησις· δότε μοι τὸ γράμμα τῆς ἀφέσεως, ὡσπερ τοῖς στρατιωτικοῖς οἱ βασιλεῖς· καί, εἰ βούλεσθε, μετὰ δεξιᾶς τῆς μαρτυρίας, ἴν' ἔχω τὸ ἐπιτίμιον· εἰ δὲ μὴ, ὅπως βούλεσθε· οὐδὲν περὶ τούτου διαίσομαι, ἕως ἂν Θεὸς ἴδῃ, τὰ ἡμέτερα ὅπως ἂν ἔχη». (Γρηγόριος Θεολόγος Migne 36, 4890).

Καὶ γὰρ οἱ πνευματικοὶ πνευματικῶς ἀνακρίνονται.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »**ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Έκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἑσώτεριку : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικου : Δολλάρια 12 ἑτησίως.

Τμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 10.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ ἀλήθεια διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα.

**ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ**

Ἀθήναι, Ἰασίου 1 — Τηλέφ. 710.734.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου : Ἰωάννης Μιχαήλ.

Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 787.978.